

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Уханова І.О.
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ «ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК:
ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ
ДЛЯ ІНВЕСТИТОРІВ С КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43

Ропай Анастасія Русланівна _____
підпис

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Уханова Інна Олегівна _____
підпис

ОДЕСА – 2024

АНОТАЦІЯ

Ропай А.Р., «Прямі іноземні інвестиції та сталий розвиток: визначення факторів привабливості Одеського регіону для інвесторів з країн Європейського Союзу».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є фактори привабливості Одеського регіону для інвесторів з країн Європейського Союзу.

У роботі розглядаються сутність і особливості інвестиційної привабливості, узагальнено чинники, що здійснюють вплив на інвестиційну привабливість для інвесторів країн ЄС, визначаються методи оцінки інвестиційної привабливості регіону.

Охарактеризовано та проаналізовано інвестиційне співробітництво Одеського регіону з країнами ЄС, визначено чинники, що сприяють та протидіють залученню іноземних інвестицій з країн ЄС, охарактеризовано можливі погрози та можливості розвитку інвестиційної привабливості регіону для європейських інвесторів.

Обґрунтовано шляхи підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону для сталого розвитку.

Ключові слова: іноземні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, інвестиції з ЄС.

ANNOTATION

Ropai A., "Foreign direct investment and sustainable development: determining the attractiveness factors of the Odesa region for investors from the European Union".

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". – Odesa National University of Economics. – Odesa, 2024

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the study is the attractiveness factors of the Odesa region for investors from the countries of the European Union.

The work examines the essence and features of investment attractiveness, summarizes the factors influencing investment attractiveness for investors of EU countries, and defines the methods of assessing the investment attractiveness of the region.

The investment cooperation of the Odesa region with the EU countries is characterized and analyzed, the factors contributing to and opposing the attraction of foreign investments from the EU countries are determined, the possible threats and opportunities for the development of the investment attractiveness of the region for European investors are characterized.

Ways to increase the investment attractiveness of the Odesa region for sustainable development are substantiated.

Keywords: foreign investments, foreign direct investments, investment climate, investment attractiveness, investments from the EU.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ.....	7
1.1. Поняття іноземних інвестицій та інвестиційної привабливості регіону.....	7
1.2. Фактори впливу на інвестиційну привабливість регіону для інвесторів з Європейського Союзу.....	14
1.3. Підходи до оцінки впливу іноземних інвестицій на регіональний розвиток.....	20
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ З ЄС В ЕКОНОМІКУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ.....	26
2.1. Аналіз показників географічної структури, стану та динаміки іноземних інвестицій з ЄС до Одеського регіону.....	26
2.2. Аналіз факторів інвестиційної привабливості Одеського регіону.....	32
2.3. Аналіз впливу іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток Одеського регіону.....	42
Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	48
3.1. Державне сприяння інвестиційній діяльності та підтримка іноземних інвесторів з ЄС.....	48
3.2. Перспективи залучення інвестицій з ЄС до інфраструктури Одеського регіону.....	53
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогодні одним із завдань сучасного суспільства є створення необхідних і сприятливих умов для активізації економічного зростання, підвищення якості життя населення. Досягнення цієї мети можливе шляхом залучення інвестицій у реальний сектор економіки. Проблема врахування регіональних факторів при прийнятті інвестиційних рішень завжди мала велике значення для інвестиційної політики як держави, так і окремих регіонів. Інвестор, обираючи регіон для вкладення своїх коштів, керується певними характеристиками: інвестиційним потенціалом і рівнем інвестиційного ризику, взаємозв'язок яких визначає інвестиційну привабливість регіону. Оцінка та аналіз ступеня сприятливості інвестиційної привабливості регіонів як однієї зі складових інвестиційного клімату країни становить науковий і практичний інтерес.

З теоретичної точки зору важливим є обґрунтування умов, що визначають інвестиційну привабливість регіону з точки зору потенційного інвестора, у виявленні та кількісній оцінці причинно-наслідкових зв'язків, що лежать в основі інвестиційних рішень. Практичне значення даної проблеми полягає у виробленні шляхів та заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості регіонів окремої країни для активізації залучення іноземних інвестицій.

Особливе значення питання підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону України для іноземних інвесторів з країн ЄС приймає у поточних умовах, коли Україна є кандидатом на вступ до ЄС, а ступінь інтеграції української економіки із ринком капіталів Європейського Союзу підвищується.

Ключові теоретичні положення щодо проблеми інвестиційної привабливості регіону розроблені багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. У їхніх роботах досліджено теоретичні та методичні основи інвестиційної привабливості, наведено фактори та ризики, що впливають на інвестиційну привабливість. Різні аспекти покращення інвестиційного

середовища та економічної привабливості регіону досліджували такі класики економічної літератури як Вернон Р., Л. Кркоска, Ланкес Х. П., Венейблс А. Дж. та інші дослідники. Однак, недостатньо досліджень для визначення інвестиційного клімату та економічної привабливості Одеського регіону в сучасних економічних умовах. Необхідність дослідження шляхів покращення інвестиційного середовища та економічної привабливості Одеського регіону та недостатня розробленість ряду теоретико-методологічних і практичних питань, пов'язаних з об'єктами інвестування та їх привабливістю, підвищують актуальність даного дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження факторів привабливості Одеського регіону для інвесторів з країн Європейського Союзу та вироблення шляхів для активізації ПІІ з країн ЄС для сталого розвитку регіону.

Поставлена мета обумовила формулювання **завдань кваліфікаційної роботи**:

- дослідити поняття іноземних інвестицій та інвестиційної привабливості регіону;
- узагальнити фактори впливу на інвестиційну привабливість регіону для інвесторів з Європейського Союзу;
- узагальнити підходи до оцінки впливу іноземних інвестицій на регіональний розвиток;
- здійснити аналіз показників географічної структури, стану та динаміки іноземних інвестицій з ЄС до Одеського регіону;
- здійснити аналіз факторів інвестиційної привабливості Одеського регіону;
- здійснити аналіз впливу іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток Одеського регіону
- сформулювати та узагальнити шляхи підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону для сталого розвитку.

Об’єктом дослідження фактори привабливості Одеського регіону для інвесторів з країн Європейського Союзу.

Предмет дослідження - науково-теоретичні положення та практичні рішення посилення факторів привабливості Одеського регіону для інвесторів з країн Європейського Союзу та вироблення шляхів для активізації ПІІ з країн ЄС.

У роботі застосовані такі **методи дослідження** як синтез інформації та її узагальнення – для дослідження теоретичних основ інвестиційної привабливості регіону та її чинників; графічний та табличний метод – для представлення показників інвестицій з ЄС в Одеський регіон, SWOT-аналіз – для узагальнення факторів впливу на інвестиційну привабливість Одеського регіону.

Інформаційна база кваліфікаційної роботи бакалавра складається з наукових праць українських і зарубіжних авторів з іноземних інвестицій, інвестиційної привабливості регіону, офіційної статистики державних установ України, офіційної звітності Одеського регіону.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано наукові роботи:

1. Ропай А., ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНУ ДЛЯ ІНВЕТОРІВ З ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. Збірник наукових праць кафедри міжнародних економічних відносин ОНЕУ «Світова економіка та міжнародні економічні відносини», 2024. Випуск 5 (у друці).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменування). Загальний обсяг роботи становить 67 сторінки. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

1.1. Поняття іноземних інвестицій та інвестиційної привабливості регіону

Аби розуміти природу і вплив на інвестиційну привабливість, потрібно окреслити поняття «іноземні інвестиції». У Законі України «Про режим іноземного інвестування», у статті першій, іноземні інвестиції описані як «цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [1].

Тут також зустрічаємо наявність неточного терміну «цінності», хоча загалом визначення подано досить всеохоплююче та лаконічно. Проаналізувавши наведені вище визначення, які окремо описують загальні «інвестиції» та «іноземні інвестиції», ми можемо сформулювати таке комплексне визначення: Іноземні інвестиції - це гроші, цінні папери, майнові права та майно, об'єкти інтелектуальної власності та інші активи. Включає матеріальні еквівалентні суми, вкладені іноземними інвесторами в об'єкти, щодо яких закон регулює інвестиційну діяльність з метою отримання прибутку та/або досягнення соціального ефекту. Щоб зрозуміти, як розглядати іноземні інвестиції, варто навести цю класифікацію. Це є прикладом того, як можна залучати ресурси та впливати на їх надходження шляхом підвищення інвестиційної привабливості в Україні. Класифікація наведена в таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Класифікація іноземних інвестицій

За сферою вкладення:	За режимом оподаткування:	За формою власності:
– АПК;	- загальний режим	– державні;
– легка промисловість;	оподаткування;	– приватні;
– лісопромисловий комплекс;	-пільговий режим	– міжнародних
– машинобудування;	оподаткування:	організацій;
– медична промисловість; –	- податкові канікули;	– недержавних
паливно– енергетичний	- інвестиційні знижки;	організацій;
комплекс;	- податковий кредит;	– змішані.

– транспортна інфраструктура; – інші сфери.	- прискорена амортизація; - інвестиційні субсидії; інші.	
За формою інвестування: – придбання частки існуючих українських підприємств; – створення спільних підприємств з українськими суб'єктами господарської діяльності; – придбання рухомого або нерухомого майна в Україні; – придбання в Україні цінних паперів та нематеріальних активів, що дають можливість контролю; – придбання прав на користування землею та природними ресурсами в Україні; – угоди про спільну господарську діяльність та розподіл продукції; – інші не заборонені законодавством форми.	За типом інвестованих активів: – іноземна валюта; – національна валюта України; – цінні папери (акції, облігації тощо); – грошові вимоги та права на них; – майно (рухоме і нерухоме); – права інтелектуальної власності; – права на здійснення господарської діяльності; – інші активи (не заборонені законодавством).	За формами державних гарантій: – гарантії від зміни законодавства; – гарантії, щодо незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб; – гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; – гарантії переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій;
За ступенем повернення: – інвестиції, що повертаються; – ризикові; – інвестиції, що не повертаються	За геополітичною спрямованістю: – розвинені країни; – країни, що розвиваються; – інтернаціональні.	За ступенем контролю: – прямі; – портфельні
За джерелом вкладення: – первинні; – реінвестиції.		

Джерело: складено за [2].

Найбільш прийнятним методом дослідження буде класифікація іноземних інвестицій за ступенем прямого (ПП) і портфельного (непрямого) контролю. У таблиці 1.2 представлено порівняння основних відмінностей і схожості між цими двома типами іноземних інвестицій.

Таблиця 1.2

Порівняння основних відмінностей і схожості ПП та портфельних інвестицій

Прямі іноземні інвестиції (ПП)	Портфельні іноземні інвестиції
Передбачають отримання контролю над підприємством, здійснення підприємницької діяльності	Відбувається лише перелив фінансових ресурсів з метою міжнародної диверсифікації, використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні

Інвестиції в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо	Інвестиції лише в цінні папери
Носять довготривалий характер і є менш ліквідними	Зазвичай, мають недовготривалий характер і є більш ліквідними
Разом з капіталом відбувається трансфер технологій менеджменту, технічних та економічних знань	За кордон відпливає лише капітал
Мета: отримання прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих і непрямих вигод від контролю над фірмою	Мета: отримання прибутку на капітал
Передбачають, як правило, вищу рентабельність і ведуть до більш помітного відтоку прибутків з країни реципієнта	Передбачають нижчу рентабельність
Справляють безпосередній і довготривалий вплив на економіку приймаючої країни	Не справляють значного й довготривалого впливу на економіку приймаючої країни

Джерело: складено за [2].

Порівнюючи прямі іноземні інвестиції та портфельні інвестиції, основні відмінності полягають у періоді інвестування, розпорошеності технологій (окрім капіталу) та методах управління з точки зору прибутковості та, загального впливу на економіку.

Категорія «інвестиційна привабливість» залишається дискусійною. Це пояснюється тим, що в економічній літературі існує багато трактувань цього терміну, що ускладнює процес якісної та кількісної оцінки потенційної привабливості країн і територій для інвесторів. У публікаціях термін «інвестиційна привабливість» іноді ототожнюють з такими термінами, як «інвестиційне середовище», «бізнес-середовище», «ринкова привабливість», «інвестиційний імідж», «інвестиційний потенціал» тощо, хоч їх слід вважати синонімами, з економічної точки зору вони семантично відрізняються. Аналіз наукової літератури показує, що багато авторів, які займаються питанням інвестиційної привабливості та оцінки інвестиційного середовища, не обов'язково однаково трактують економічну сутність. У деяких роботах інвестиційний клімат розуміється як сприятливість місцевих умов щодо

інвестицій, запланованих у конкретних областях. Інвестиційне середовище часто являє собою сукупність політичних, соціально-культурних, фінансових, економічних і правових умов, які розвиваються в регіоні та визначають якість бізнес-інфраструктури, ефективність інвестицій і ступінь потенціалу.

Щоб зрозуміти деталі та відмінності різних аналітичних даних у рамках подальших досліджень, спочатку необхідно окреслити визначення інвестицій у цілому та їх привабливість як концепції, що визначає потік інвестицій до країни чи компанії. Для цього ми будемо поступово розглядати та аналізувати визначення цих феноменів різними дослідниками, щоб отримати найбільш точне уявлення про інвестиції та інвестиційну привабливість і наше власне інтегроване визначення. На думку І. Бланка, інвестиційну привабливість та інвестиційне середовище можна вважати одним і тим же, оскільки вони доповнюють одне одного. Інвестиційну привабливість регіону висловив І. Бланк у вигляді вбудованого індикатора, який враховує наступні загальні оціночні характеристики (Рис 1.1):

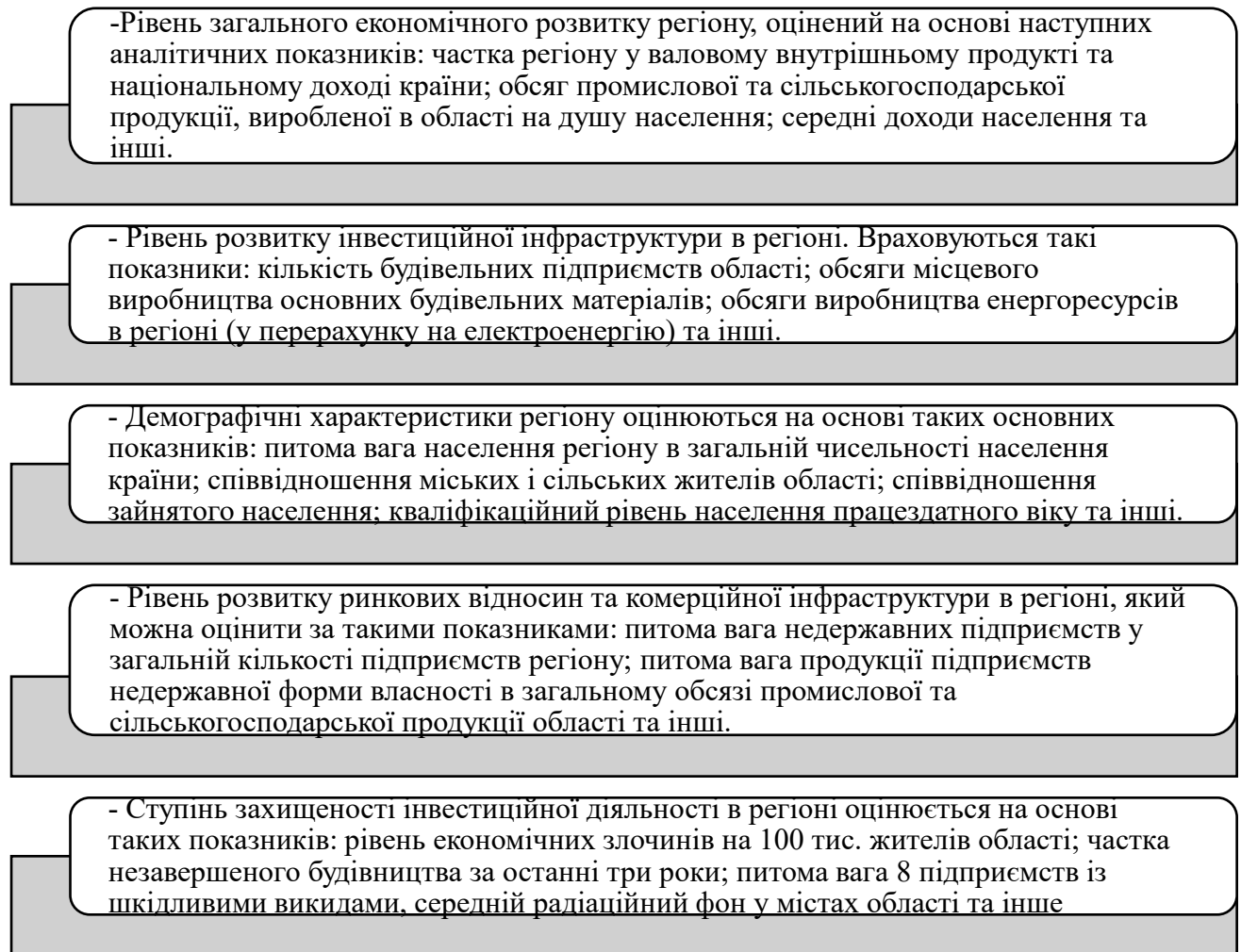


Рис. 1.1. Оціночні характеристики інвестиційної привабливості регіону

Джерело: складено за [3].

За методикою І. Бланка показники, що визначають інвестиційну привабливість регіону, переважно не мають значної волатильності, тому періодичність такої оцінки може становити 3-4 роки [3].

Н. Третьак визначає інвестиційний клімат як узагальнену характеристику сукупності соціально-економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних факторів, що визначають привабливість і доцільність інвестування в конкретний об'єкт [3, 4].

К. Малько розглядає інвестиційний клімат держави як сукупність політичних, правових, економічних, соціальних, природних, а також інших

факторів, що сприяють інвестиційній активності вітчизняних та іноземних інвесторів [5].

К. Покатаєва зазначає, що: «Інвестиційна привабливість є невід’ємною характеристикою доцільності інвестування в потенційні об’єкти інвестування з урахуванням їх інвестиційного потенціалу та пов’язаних з цим специфічних (мікроекономічних) та неспецифічних (макроекономічних) інвестиційних ризиків. процесу, які, власне, і є основними компонентами цієї категорії» [6].

С. Кузнєцова та М. Вакуліч під інвестиційним кліматом тривалий час розуміють опосередковану державну цінність інвестиційного середовища. Період часу визначається статистичним діапазоном економічних показників і факторів, що впливають на його формування [7].

Незважаючи на те, що багато вітчизняних та міжнародних вчених досліджували інвестиційне середовище та інвестиційну привабливість на макро- та мезомасштабах, деякі дослідження вказують на те, що досі немає єдиного та економічно обґрунтованого визначення цих категорій, вважаються синонімами. Д. Долар (2005) та інші експерти Світового банку визначають інвестиційний клімат як інституційну політику та регуляторне середовище, в якому функціонують суб’єкти інвестиційного процесу, тобто це чинники, що впливають на весь цикл інвестиційного процесу – від інвестування до здійснення інвестиційного процесу. Якщо місцева влада бюрократична і корумпована, якщо система державного регулювання власного надання або регулювання інфраструктури та фінансових послуг неефективна, щоб підприємства не могли отримувати надійні послуги, то дохід від потенційних інвестицій буде низьким і невизначеним [8].

Як видно з визначення інвестиційної привабливості, це поняття дуже тісно пов’язане з поняттям інвестицій та самого інвестиційного потоку, тому в майбутньому є необхідність давати визначення інвестицій, щоб використовувати ці результати в аналізі основних ефектів у привабливості інвестицій, які необхідно класифікувати – у випадку цього дослідження

збільшення обсягу інвестицій у певний регіон, а саме Україну. Розглядаючи інвестиції з точки зору їх економічної природи, є достатньо фактів, щоб стверджувати, що інвестиції як фінансова категорія почали розвиватися разом з економічним ринком України наприкінці 1980-х років. Іноземні фінансові ринки, особливо США та Західної Європи, почали розвиватися набагато швидше, і, як наслідок, у процесі економічного освоєння фінансових ресурсів та інвестиційних підходів зросла кількість трактувань поняття. Термін «інвестиції» постійно збільшувався, а кількість підходів до розуміння інвестування як поняття неухильно збільшувалася. Крім того, для розуміння привабливості інвестицій та вкладень важливою є класифікація інвестицій за різними ознаками, щоб з їх допомогою зрозуміти подальший аналіз впливу на привабливість інвестицій крізь призму подальшого зростання інвестиційних потоків в Україну. Було проаналізовано кілька джерел і обрано оптимальну класифікацію інвестицій на основі різних параметрів це показано в таблиці 1.3

Таблиця 1.3

Класифікація реальних інвестицій

Класифікаційна ознака	Види інвестицій
1. За видами вкладень	Реальні, фінансові, нематеріальні
2. За відтворювальною спрямованістю	Валові, реноваційні, чисті
3. За взаємозв'язками	Прямі, супутні, сумісні
4. За значимістю інвестиційного процесу	Корпоративні, муніципальні, регіональні, міжрегіональні, національні, міжнародні
5. За об'єктами вкладень	В основні засоби, в оборотні засоби, в нематеріальні активи
6. За видами інвестиційних ресурсів	Кошти, основні засоби, сировина, матеріали, енергоресурси, кадрові забезпечення, інтелектуальні ресурси, майнові права
7. За кількістю цілей, які вирішують	Одноцільового призначення, багатоцільового призначення
8. За регіональною ознакою	Внутрішні, іноземні
9. За формами відтворення	Придбання цілісних майнових комплексів, нове будівництво, перепрофілювання, реконструкція, модернізація, відновлення окремих видів устаткування
10. За характером участі у інвестиційному процесі	Прямі інвестиції, непрямі інвестиції (портфельні)
11. За періодом інвестування	Короткострокові, довгострокові
12. За формами власності інвестиційних ресурсів	Приватні, державні, сумісні, іноземні

13. За джерелами фінансування	Централізовані, нецентралізовані
14. За сумісністю реалізації	Незалежні, взаємозалежні, альтернативні
15. За рівнем доходності	Високодохідні, середньодохідні, низькодохідні, недохідні
16. За рівнем ризику	Безризикові, із припустимим рівнем ризику, із критичним рівнем ризику, із катастрофічним рівнем ризику
17. За рівнем ліквідності	Високоліквідні, середньоліквідні, низьколіквідні, неліквідні
18. За величиною ефективності В	Високоєфективні, середньоєфективні, малоєфективні
19. За характером використання капіталу	Первинні, реінвестиції; дезінвестиції

Джерело: складено за [9].

Для подальшого аналізу найкраще використовувати регіональні особливості, класифікацію за внутрішніми та іноземними інвестиціями. Оскільки, виходячи з їх класифікації, також є суттєві відмінності між величинами та основними факторами, що підвищують інвестиційну привабливість регіону, класифікація за типом участі в інвестиційному процесі (прямі проти непрямих інвестицій). На основі цих класифікацій інвестицій можна розглядати такі категорії, як внутрішні інвестиції, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні інвестиції, і, що найважливіше, привабливість інвестицій можна визначити на основі обсягу глобальних інвестиційних потоків за період. Для подальшого аналізу необхідно зрозуміти характер впливу внутрішніх та зовнішніх інвестицій. З цієї точки зору, внутрішні інвестиції являють собою переміщення ресурсів усередині економіки та, на думку інвесторів, призводять до розподілу інвестиційних ресурсів у більш ефективні частини економіки, але цей тип розвитку у безперервній оптимізації економіка характеризується ресурсами, наявними у фондах, темпи зростання яких досить обмежені.

1.2. Фактори впливу на інвестиційну привабливість регіону для інвесторів з Європейського Союзу

Інвестиційна привабливість регіону – це узагальнююча характеристика як об'єкта ефективного інвестування, яка виявляється у здатності залучати

інвестиційні ресурси та формується під впливом ряду факторів. Сьогодні існує багато методів оцінки інвестиційної привабливості, що враховують чинники, що впливають на інвестиційне середовище, та оцінку ризиків, що перешкоджають інвестиційній привабливості.

В умовах глобалізації економічного розвитку, прискорення процесу міжнародної інтеграції та посилення взаємозалежності країн застосування рейтингів як аналітичних інструментів стає все більш актуальним у визначенні порівняльних переваг суб'єктів світогосподарських відносин. Оскільки властивості такого складного соціально-економічного явища, як інвестиційна привабливість регіону, характеризується різноманітністю факторів, то об'єктивно виникає необхідність об'єднання факторів в одну інтегральну оцінку. Інтегральні оцінки визначаються для кожного регіону, і їх значення вказує на положення регіону в багатовимірному просторі. Такі інтегральні оцінки (рейтинги) використовуються для оцінки привабливості регіонів у міжнародних та регіональних порівняннях [10].

Міжнародна рейтингова база охоплює практично всі аспекти глобальних трансформацій [11]. Десятки міжнародних установ (Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк, Всесвітній економічний форум, Міжнародний валютний фонд тощо) та аналітичних компаній (Fitch IBCA, Standard & Poor's, IMD World Competitiveness Yearbook, Moody's Investors Service тощо) складають ранжування країн та регіонів за спеціальними методиками, визначення позиції кожної з них залежно від оцінки інвестиційного клімату та привабливості. На основі офіційної статистики проводяться активні дослідження інвестиційної привабливості окремих регіонів у багатьох країнах світу. Інформацію про стан національних та регіональних об'єктів інвестування систематично відстежують економічні видання [12].

Інвестиційна привабливість регіону формується під впливом різноманітних факторів і закону розвитку масових соціально-економічних явищ і процесів. Частина цих факторів можна описати за допомогою статистичних

показників, які також характеризують різні аспекти соціально-економічного розвитку [13]. Країни Європейського Союзу є досить неоднорідним населенням як за географічними умовами, так і за рівнем соціально-економічного розвитку, а специфічні умови розвитку економіки країн Східної Європи дозволяють запропонувати різноманітні «пакети» інвестиційних умов, які можуть бути використані широким колом потенційних інвесторів, оскільки кожен інвестор орієнтований на певні характеристики країн та регіонів, які остаточний для нього. Географічна та соціально-економічна різноманітність країн Східної Європи створює значний потенціал для ефективності реалізації інвестицій [14].

Відповідно до вдосконаленої та доповненої з 2012 р. методології ЮНКТАД визначено такі фактори інвестиційної привабливості територій (країн, регіонів): привабливість ринку; ціна, якість і наявність робочої сили, необхідної інфраструктури, природних ресурсів [15]. Безумовно, резолюції ЮНКТАД мають характер рекомендацій і зразка світового досвіду. Наприклад, у звіті UNCTAD World Investments Report зазначено, що прямі іноземні інвестиції в Україну, країну, яка найбільше постраждала від конфлікту, навряд чи зможуть залучити в короткостроковій перспективі. Незважаючи на те, що такі галузі, як агробізнес і технології обробки інформації, мають хороший потенціал, ризик інвестування в країну залишається високим. Водночас наголошується, що Україна відновила програму приватизації, і в рамках цієї програми хімічна та енергетика можуть залучити іноземних інвесторів [16].

Одним із найпомітніших міжнародних показників інвестиційного клімату є Індекс Міжнародного Бізнес Компасу, який розраховується міжнародною компанією BDO з 2012 року у співпраці з Гамбурзьким інститутом світової економіки. BDO Business Compass оцінює інвестиційну привабливість країни та її регіонів, представляючи інформацію у трьох вимірах: економічні чинники, політико-правове середовище та соціокультурні умови. З одного боку, на перший план виходить привабливість конкретної країни щодо потенційних інвестиційних рішень, що чітко виражає економічну перспективу. З іншого боку,

економічні фактори можуть лише частково відображати ситуацію, оскільки політичні, правові, соціальні та культурні аспекти також відіграють певну роль і в кінцевому підсумку впливають на позицію регіону в рейтингу.

Згідно зі статистичною точкою зору, привабливість регіону є змінним рівнем у результаті взаємодії ряду факторів. Вибрані показники можуть як позитивно, так і негативно впливати на позицію в рейтингу, а отже, підвищувати або знижувати інвестиційну привабливість. Наприклад, для інвесторів з ЄС найбільш чутливими виявилось зниження рейтингу України та її окремих регіонів за економічними показниками. Насамперед, подібні результати зумовлені політичною кризою та війною.

Хоча детермінанти привабливості залежать від контексту та відрізняються від країни до країни, розгляд широкої вибірки регіонів по всій Європі, ОЕСР дає важливе уявлення про загальні змінні, які визначають регіони, які виявилися привабливими для талантів, інвесторів.

Вплив кризи COVID-19, поєднаний з наслідками агресивної війни Росії проти України та існуючими мегатрендами (наприклад, зміною клімату, глобалізацією, цифровізацією та демографічними змінами), продовжує спричиняти асиметричні ефекти всередині та між регіонами, масштабами та масштаб залежно від їх унікальних характеристик. Наприклад, регіони, які вже потрапили в пастку регіонального розвитку або ризикують потрапити в пастку регіонального розвитку – регіони, які не в змозі зберегти свій минулий динамізм і не відставати від своїх аналогів у плані зростання доходів, зайнятості та продуктивності – мають меншу частку промисловості, вищий коефіцієнт утриманців у літньому віці та нижчу частку населення із середньою освітою. Ці регіони, які охоплюють низькі, середні та високі доходи та існують у більшості розвинених країн, країн, що розвиваються, будуть менш стійкими до зовнішніх потрясінь [17]. Ці відмінності також проявляються в плані людського розвитку.

Перш за все, необхідно виміряти активи – природний, людський, соціальний, виробничий та економічний капітал – регіонів і розташувати їх у

ширшому глобальному контексті, на який вплинули нещодавні економічні потрясіння, існуючі мегатренди та поточні зміни в політичних пріоритетах. Роблячи це, можна краще оцінити сильні сторони та недоліки, які можна використати або усунути для підвищення регіональної стійкості. Важелі регіональної привабливості, визначені цим підходом, не належать до макроекономіки, фінансових асигнувань чи галузевої політики. Вони є частиною повного спектру стратегій політики регіонального розвитку. Обґрунтування включення великого вибору показників і параметрів базується на наскрізному характері парадигми регіональної привабливості. Іншими словами, жодна змінна не є достатньою, щоб залучити ключові міжнародні цільові групи до регіону, і жодна політика сама по собі не зможе вирішити проблеми привабливості регіону. Проте разом узяті можна визначити компроміси та синергію, які стимулюють стратегічне мислення щодо того, що працює для регіональної привабливості в новому глобальному середовищі [17].

Три потенційні виклики привабливості регіону для інвесторів включають, перш за все (Рис. 1.2):

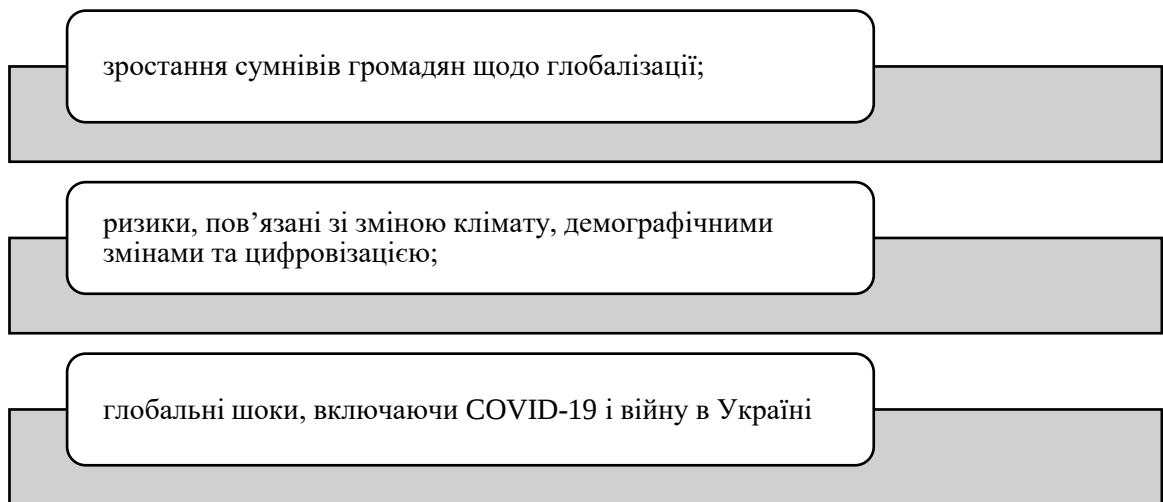


Рис. 1.2 Три потенційні виклики привабливості регіону для інвесторів з країн ЄС
Джерело: складено за [18].

Що стосується глобалізації, не лише громадяни, але й фірми, регіони та країни поділяють це відчуття незахищеності. Після спалаху COVID-19 у звітах для інвесторів, які вимагаються від публічно зареєстрованих компаній, розгляд

потенційних можливостей, пов'язаних із ресхорингом, оншорингом і нізшорингом, збільшився в десять разів [19]. Скорочення інфляції також багато в чому стосується посилення внутрішньої енергетичної безпеки та залучення іноземних інвестицій завдяки конкурентним цінам на енергоносії. Подібну динаміку можна спостерігати в Європі, де внутрішні енергетичні субсидії зросли після початку війни в Україні [20]. Тим часом в країнах ОЕСР досліджується активна промислова політика, щоб визначити, як виробництво стратегічних активів може здійснюватися всередині країни, політика, відома як «стратегічна автономія» [21]. У міру зростання частоти та серйозності потрясінь стає більш очевидним асиметричний вплив усередині країн, що посилює потребу в прийнятті регіональної лінзи для підтримки привабливої політики, яка веде до більш інклюзивного та стійкого регіонального розвитку.

Ступінь, до якого криза COVID-19 вплинула на регіональні економіки, значною мірою залежала від їх позиції в глобальних ланцюжках створення вартості та типу ПП, які вони залучають. Порушення ланцюжків створення вартості та уповільнення ПП були загальними у 2020 році [22].

Зрештою, зміна глобального клімату продовжує змушувати регіони переглядати свої територіальні активи. Перегляд наведених нижче параметрів є основою методології регіональної привабливості [18]. Кожен охоплює від трьох до шести індикаторів, які вважаються основними складовими привабливості регіону. (Таблиця 1.4)

Таблиця 1.4

Методологія регіональної інвестиційної привабливості OECD

Параметр	Індикатори
Економічна привабливість:	Десять індикаторів охоплюють регіональні економічні показники, включно з виходом за межі (регіонального) валового внутрішнього продукту (ВВП). Наприклад, система розглядає кількість патентних заявок на мільйон жителів, враховуючи, що інтелектуальна власність є ключовим фактором, що визначає інноваційну екосистему регіону, не тільки залучає, але й утримує іноземні інвестиції на субнаціональному рівні. Додаткові показники охоплюють зайнятість, дослідження та розробки (НДДКР), продуктивність і підприємливість.

Підключеність:	розглядається як фізична, так і цифрова інфраструктура, від доріг до Інтернету, які є основними частинами шляху розвитку будь-якого регіону. У дослідженні чинників привабливості, наведених нижче, ці змінні інфраструктури показують помітні результати, враховуючи їх тісний зв'язок із проектами нових ПП та витратами в регіонах
Привабливість відвідувачів:	включено показники, що оцінюють туристичну ефективність регіонів, щоб підрахувати як кількість відвідувачів, так і туристичну спроможність у регіонах. Культурний капітал також розглядається, одним із вимірювань є частка зайнятості в культурних і креативних індустріях, яка демонструє значний зв'язок із кількістю іноземних відвідувачів
Природне середовище:	природне середовище суттєво відрізняється залежно від типу регіону, зокрема сільські регіони стикаються з уразливістю як у світлі зміни клімату, так і зміни клімату, враховуючи їх галузевий склад, який значною мірою залежить від природних ресурсів. Докази про зв'язок між привабливістю талантів і природним середовищем ілюструють негативний зв'язок між погіршенням якості повітря та рішеннями про місцезнаходження талантів. Крім того, зручності на природі та заходи, які є частиною місцевих умов для добробуту, значною мірою залежать від якості місцевого середовища та доступу до нього.
Добробут мешканців:	важливість розгляду багатовимірного добробуту всередині країни, зазначаючи, що відмінності всередині країни іноді можуть бути більшими, ніж відмінності за кордоном. Наприклад, рівень бідності (після сплати податків і трансфертів) демонструє середній розрив у 18 процентних пунктів між регіонами з найкращими та найгіршими показниками в країнах ОЕСР
Землекористування та житло:	Цей показник включений як ключовий показник регіонального добробуту, який суттєво різниться в межах країни та може призвести до ефекту витіснення груп з низьким рівнем доходу разом із агломерацією груп із високим рівнем доходу, тим самим загострюючи просторову нерівність. Ціни на землю та забудова землі є частиною складної політичної суміші, згідно з якою уряди повинні збалансувати задоволення потреб інвесторів, забезпечуючи належну якість житла як для новоприбулих, так і для мешканців.

Джерело: складено за [23, 24, 25, 26]

1.3. Підходи до оцінки впливу іноземних інвестицій на регіональний розвиток

Як іноземні, так і вітчизняні інвестори використовують різні методологічні підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіону. Методи оцінки інвестиційного клімату регіону використовують різноманітні методи збору статистичної інформації та критерії економічного аналізу. Наприклад,

лондонський журнал «Euromoney» розраховує інтегральний показник надійності, що вимірюється за стобальною шкалою. Таким чином, можна вивести такі фактори впливу на інвестиційну привабливість регіону (Рис. 1.3).

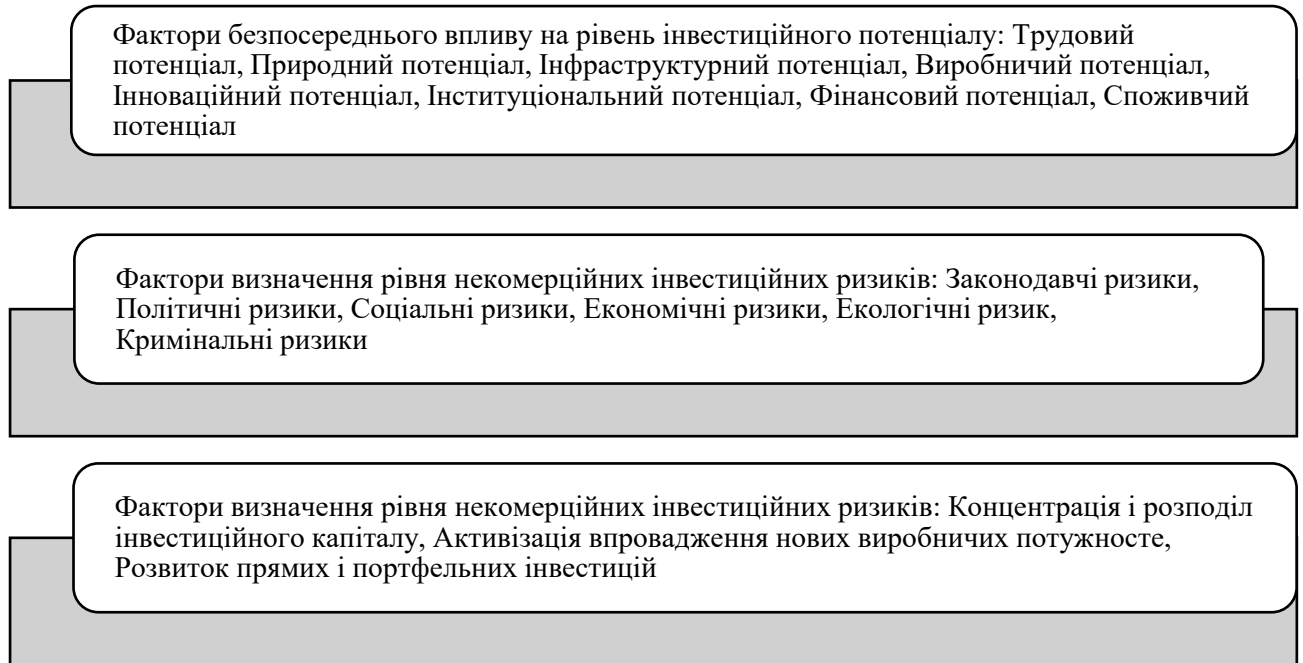


Рис. 1.3 Фактори впливу на інвестиційну привабливість регіону за підходом «Euromoney»

Джерело: складено за [27]

Деякі з цих показників можуть не вплинути на рішення інвестора інвестувати капітал в економіку конкретного регіону. Вони визначають, наприклад, виробничий потенціал (оцінки виробничих потужностей, продуктивності праці, рентабельності капіталу) і фінансовий потенціал (вага прибуткових і збиткових підприємств, рівень прибутковості підприємств тощо). Негативне значення показника може свідчити про проблеми з функціонуванням операційної компанії. Зокрема, висока частка застарілого обладнання, використання у виробничому процесі енерго- та матеріаломісткої технології, незадовільна організація виробництва, низька кваліфікація. Рівень промислово-виробничого персоналу, поганий менеджмент. Однак це не означає, що інвестори, які зможуть організувати виробничий процес на якісно новому рівні,

водночас позбудуться всієї складної проблеми. Крім того, інвестиційна активність не є фактором інвестиційної привабливості регіону. Він являє собою міру доступного інвестиційного потенціалу території, фактичне використання її переваг і характеристик у певний момент часу.

Іншою методикою визначення інвестиційної привабливості регіонів є методика, яка запропонована Державним комітетом статистики України. Згідно із цією методикою, інвестиційну привабливість регіонів пропонується оцінювати за такими показниками [28] (Рис. 1.4)

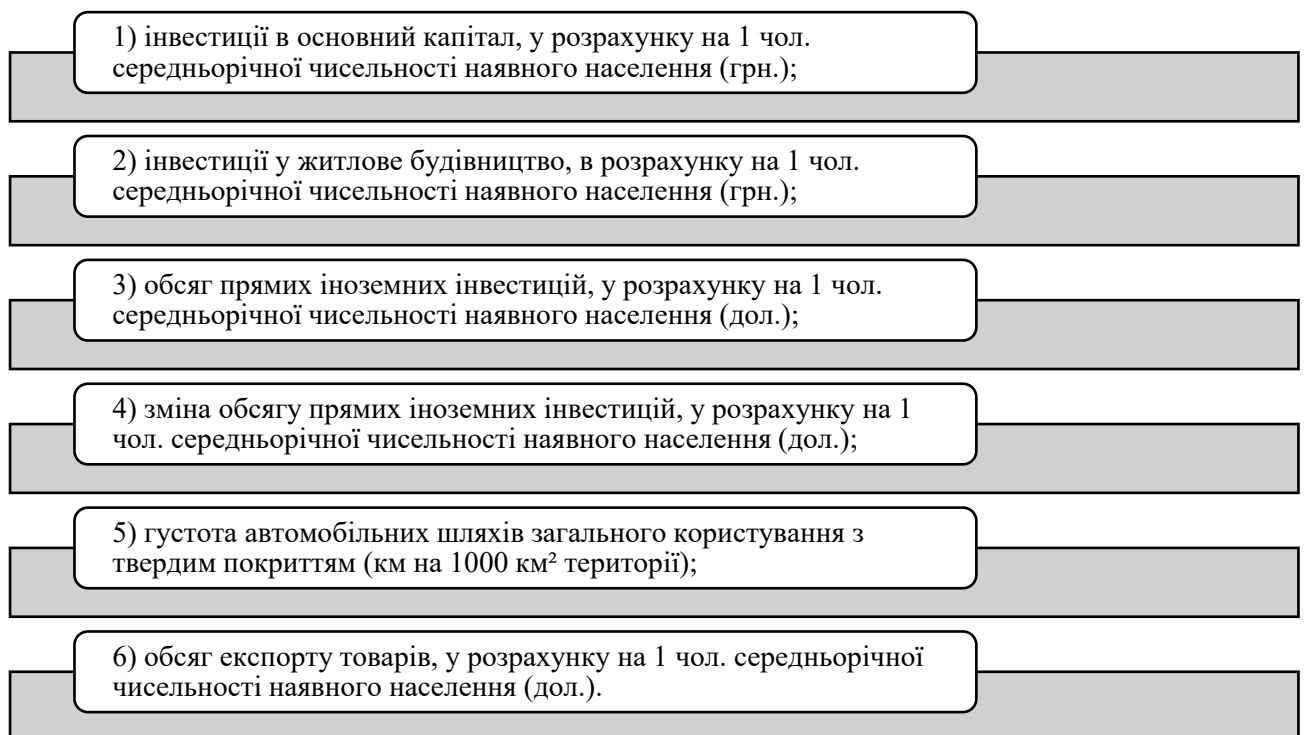


Рис. 1.4 Визначення інвестиційної привабливості регіонів за методикою Державного комітету статистики України

Джерело: складено за [28]

Україна загалом викликає інтерес з боку іноземних інвесторів, але розрахувати реальну суму та регіон інвестування важко. Існує нагальна потреба у розробці адаптованого підходу до розрахунку обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну. Врахування офшорів та зон з низьким рівнем оподаткування з метою визначення фактичного джерела інвестицій та

виключення коштів громадян України, переведених за кордон з метою легалізації коштів та ухилення від сплати податків. Розрахунок прямих іноземних інвестицій відповідно до їх важливості для економіки з урахуванням мети конкретного виду інвестицій, таких як ті, цілі яких не ведуть до збільшення експортного потенціалу країни, підвищення кваліфікації чи інше якісне вдосконалення робочої сили, ексклюзивний доступ на український ринок шляхом переведення прибутку далі за кордон. Аналізуючи прямі інвестиції з іноземних держав, важливо також проаналізувати індекс інвестиційної привабливості України, який вимірюється ЄВА (Європейською Бізнес Асоціацією) з 2008 року. Для формування рейтингу проводиться опитування представників компаній за такою шкалою: 1 бал - Дуже поганий інвестиційний прогноз, 3 бали - Нейтральний рейтинг, 5 - Дуже хороший прогноз для інвесторів прогноз [29].

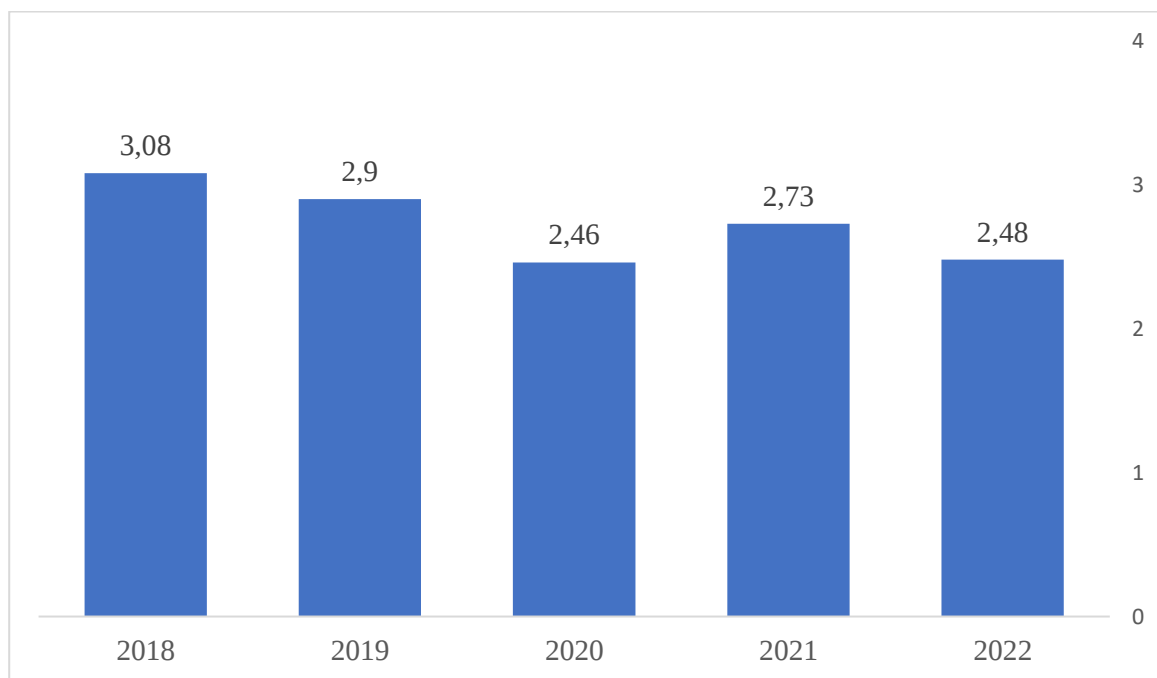


Рис. 1.5. Індекс привабливості України 2018-2022

Джерело: складено автором на основі [29]

Аналізуючи дані рисунку, можна дійти висновку, що інтегральний показник індексу привабливості України мав тенденцію на відновлення у 2022

році. Цей показник можна порівняти зі значенням 2020 року, коли країна зіткнулася з пандемією COVID-19, про що свідчать результати дослідження Європейської Бізнес Асоціації.

Оцінюючи поточний стан інвестиційного клімату, можна зрозуміти, що він має найнижчий показник серед усіх компонентів індексу. Повномасштабна агресія РФ проти України продовжує бути головним чинником негативного впливу на інвестиційний клімат регіону, на другому місці є фактори атаки на енергосистему країни і на третьому місці – корупція. Серед позитивних змін можна відмітити, надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, скасування митних та квотних зобов'язань на державний експорт «транспортний безвіз» з країнами ЄС.

Таким чином, можна дійти висновку, що формування сприятливого клімату в Україні, є необхідним на сьогоднішній день. Національна економічна стратегія на період до 2030 року, прийнята у 2021 році, наголошує, що завдання залучення виділено, що «першочерговим етапом є формування конкурентоспроможних умов для бізнесу та інвестицій, а також відновлення довіри до державних інститутів. Це дасть змогу перемогти у конкуренції за капітал на світовому ринку та як результат залучити інвестиції для модернізації секторів економіки».

Таблиця 1.5

Чинники впливу на інвестиційну привабливість регіону

Негативні фактори	Позитивні фактори
Російська військова агресія	Статус кандидата ЄС
Пошкодження і атаки на енергосистему	Скасування мит і квот на експорт
Корупція	Безвіз з країнами ЄС
Слабка судова система	Відстрочення податкових зобов'язань
Пошкодження інфраструктури і тд.	Включення енергосистеми до об'єднаної енергосистеми Європи

Джерело: складено автором на основі [29]

Ці фактори збільшують складність реальних і потенційних ризиків у умовах діяльності українських підприємств, унеможлиблює повну компенсацію

за рахунок державних ресурсів і створює додаткове навантаження на вітчизняні підприємства. Тому, окрім відновлення суверенітету країни, перед урядом країни є ще одне нове завдання. Йдеться про відновлення об'єктів цивільної та критичної інфраструктури за підтримки національних партнерів та відновлення довіри іноземних інвесторів.

Висновки до розділу 1

Категорія «інвестиційна привабливість» залишається дискусійною. Це пояснюється тим, що в економічній літературі існує багато трактувань цього терміну, що ускладнює процес якісної та кількісної оцінки потенційної привабливості країн і територій для інвесторів. інвестиційний клімат як інституційну політику та регуляторне середовище, в якому функціонують суб'єкти інвестиційного процесу, тобто це чинники, що впливають на весь цикл інвестиційного процесу – від інвестування до здійснення інвестиційного процесу.

Інвестиційна привабливість регіону – це узагальнююча характеристика як об'єкта ефективного інвестування, яка виявляється у здатності залучати інвестиційні ресурси та формується під впливом ряду факторів. Інвестиційна привабливість регіону формується під впливом різноманітних факторів і закону розвитку масових соціально-економічних явищ і процесів. Частина цих факторів можна описати за допомогою статистичних показників, які також характеризують різні аспекти соціально-економічного розвитку.

Як іноземні, так і вітчизняні інвестори використовують різні методологічні підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіону. Методи оцінки інвестиційного клімату регіону використовують різноманітні методи збору статистичної інформації та критерії економічного аналізу.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ З ЄС В ЕКОНОМІКУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

2.1. Аналіз показників географічної структури, стану та динаміки іноземних інвестицій з ЄС до Одеського регіону

Одеський регіон є одним з найбільш привабливих об'єктів іноземного інвестування в Україні. Це обумовлено зручним географічним положенням, розвиненою інфраструктурою, кваліфікованими кадрами, потужним господарським потенціалом. Одеса як найбільший порт України є ключовим транспортним вузлом, що забезпечує доступ до Європи та Азії. Через нього проходять п'ять міжнародних транспортних коридорів, у тому числі 7-й і 9-й Критські транспортні коридори, транспортний коридор TRACECA, а також коридор «Балтійське море-Чорне море» і «Чорноморське транспортне кільце» — транспортний коридор, що охоплює Чорне море на території Одеського регіону. Також у цій галузі активно працюють судноплавні компанії, що здійснюють морські та річкові перевезення, такі як ВАТ «Українське Дунайське пароплавство» та ЗАТ «Поромне пароплавство «Укур». Порти Одеської області оснащені належною інфраструктурою для обробки сухих і навалочних вантажів, пасажирських перевезень і різноманітних допоміжних функцій, таких як бункерування, транспортне днопоглиблення, спеціальні судна та судна підтримки.

Одеська область розташована в південно-західній частині України і є одним з найбільших промислових регіонів країни. Значна кількість міжнародних компаній вже веде інвестиційну діяльність в Одеській області, демонструючи її великий потенціал. Наприклад, в Одеській області є філії великих іноземних компаній «Дельта-Вілмар», «Кернел-Трейд», «Рісойл», «Вітмарк», «Пуратос» - найбільші компанії та інвестори в регіоні.

Таблиця 2.1

Найбільші іноземні інвестори (компанії) в Одеську область

Назва компанії	Країна походження	Інвестовано	Вид діяльності
«Дельта Вілмар Україна»	Сінгапур	Більше 270 млн. дол. США.	Агропромисловість -
Рісоіл	Швейцарія	Більше 100 млн. дол. США	Агропромисловість -
ТОВ «М.В.Карго»	США	Близко 150 млн. дол. США	Агропромисловість -
ТОВ «Бруклін-Київ»	Великобританія	Більше 100 млн. дол	Транспортні послуги
ГЮРІШ ІНШААТ ВЕ МЮХЕНДІСЛІК А.Ш	Туреччина	Більше 56 млн. дол. США	Будівництво засобів виробництва альтернативної енергетики
ТОВ «УКРАТЛАНТІК»	Франція	Більше 50 млн. дол. США	Виробництво кліматичного обладнання
ТОВ «ТРАНСІНВЕСТСЕ РВІС»	Україна/Монако	550 млн. дол. США.	Транспортне оброблення вантажів та ін.

Джерело : складено за [30]

Також варто згадати про створення двох індустріальних парків: «IPark» та «Подільськ»ю Одеська область пропонує значні переваги для іноземних інвесторів ,зокрема, наявність висококваліфікованих працівників є запорукою успіху іноземних компаній у регіоні.

В Одеській області функціонує близько 30 вищих навчальних закладів, понад 5 з яких входять до рейтингу 50 найкращих університетів України [31]. Крім того, регіон має значну концентрацію компаній, які займаються виробництвом сталі, хімікатів, машинобудування та металообробки, що створює великий інвестиційний потенціал для залучення нових іноземних компаній. Ще однією перевагою Одеської області є сприятливі правові умови для іноземних інвесторів. Уряд України проводить активну політику підтримки іноземних інвестицій та створює умови для успішної діяльності іноземних компаній.

Розглянемо динаміку припливу іноземних інвестицій в регіоні за період 2011 – 2021 роки (Таблиця 2.2., Рис. 2.1).

Таблиця 2.2

Залишки прямих іноземних інвестицій (інструменти участі в капіталі) в
Одеській області за 2011 – 2021 роки (млн.дол. США)

Обсяги на 01 січня											
Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Усього (млн.д ол.)	1107	1220	1629	1 004	1233	1 236	1 161	1 329	1 116	1 201	852,8

Джерело : складено за [32,33]

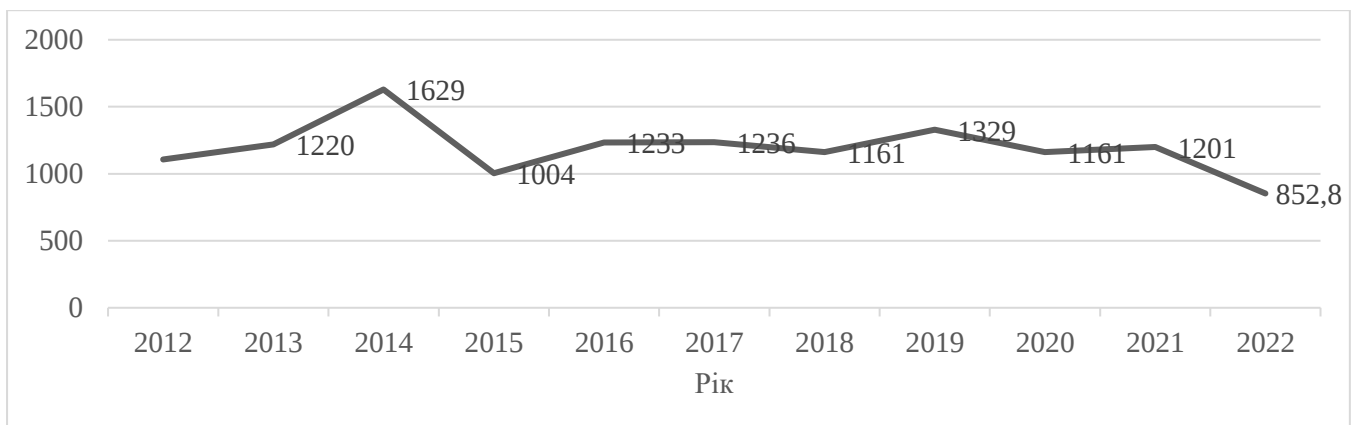


Рис. 2.1. Динаміка залишків прямих іноземних інвестицій (інструменти участі в капіталі) в Одеську область за 2011 – 2022 роки (млн.дол.)

Джерело : складено за [32,33]

Аналізуючи цей графік, можна сказати, що з 2012 року інвестиції зростають, досягнувши піку в 1,6 мільярда доларів у 2014 році. Після цього відбувся різкий спад приблизно одночасно з анексією АР Крим і початком АТО. Починаючи з 2015 року, зростання інвестицій було незначним позначка графіку знаходиться у точці 1,2 млн. доларів. Також ми бачимо різкий спад інвестицій с

2022 року, що напряду пов'язано з початком повномасштабного вторгнення, який становить вже 852,8 тис. доларів, що значно менше за попередній рік.

Таблиця 2.3

Динаміка операцій за інструментами прямих іноземних інвестицій в
Одеській області 2015 – 2022 рік млн. дол. США

Рік	Прямі інвестиції (усього) (2+5)	Інструменти участі в капіталі (3+4)	Інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів	Реінвестування доходів	Боргові інструменти
0	1	2	3	4	5
2015	- 376,0	- 402,1	5,6	- 407,6	26,1
2016	91,9	79,7	37,9	41,8	12,2
2017	64,7	48,1	1,6	46,4	16,6
2018	- 66,8	- 99,5	5,6	- 105,1	32,6
2019	139,9	110,1	11,1	99,0	29,7
2020	119,6	52,2	35,2	17,0	67,4
2021	51,6	405,4	367,4	38,0	- 353,8
2022					
Сума операцій	25,8	195,9	467,3	-266,4	-164,0

Джерело : складено за [33]

Проаналізувавши дані, можна сказати, що загальний обсяг прямих іноземних інвестицій з 2015 по 2021 рік склав лише \$25,8 млн. Найбільше скорочення відбулося в реінвестуванні доходів і боргу, які склали \$266,4 млн і \$353,8 млн відповідно. Найбільший відтік ПІІ спостерігався у 2015 році

Таблиця 2.4

Найбільші країни- інвестори в Одеську область 2015-2021 рік
(млн.дол.США)

ПІІ (інструменти участі в капіталі) за країнами світу								
Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
усього за регіоном млн.дол. США	1 004	1 233	1 236	1 161	1 329	1 116	1 201	693,9
Кіпр	324,6	430,3	361,0	275,3	368,3	329,0	311,8	216,9
Нідерланди	141,8	97,0	114,9	91,7	167,5	160,2	185,9	171,5

Сінгапур	2,6	81,3	146,3	242,8	174,1	136,6	149,7	100,0
Великобританія	138,2	118,9	113,5	114,3	120,4	87,3	93,5	-
Німеччина	54,5	69,2	70,1	64,0	69,5	56,8	61,8	38,4
Монако	53,1	113,4	111,6	65,7	74,8	63,4	64,7	47,2
Франція	37,9	46,0	48,9	38,8	40,0	30,3	40,1	32,5
США	34,0	47,4	48,1	36,1	24,6	20,5	3,1	2,3
Панама	30,7	28,0	27,0	19,3	13,1	3,4	3,2	2,3
Швейцарія	25,2	35,4	22,6	13,5	23,9	26,9	30,3	22,2
Люксембург	18,4	9,5	1,5	93,9	113,7	73,3	78,8	58,2
Британські Віргінські Острови	16,7	26,9	23,0	18,3	12,4	9,7	8,8	2,4

Джерело : складено за [33]

Так, найбільшими інвесторами Одеської області є країни ЄС. Особливу увагу варто приділити Кіпру. На перший погляд, здавалося б, країна, яка завжди була в топі інвесторів, повинна мати потужні інвестиційні проекти, але розглядаючи детальніше, важливо підмітити, від 04.07.2013 між Україною та Кіпром було укладено договір про уникнення подвійного оподаткування. Таким чином, Кіпр є офшорною зоною, тому багато українських підприємців (більше 40% [34] згідно з опитуванням порталу youcontrol) легально реєструють там свої компанії та платять менші податки, ведучи, при цьому, бізнес в Україні. Тобто це просто інвестиції у власну компанію, але зареєстровані як іноземні. Серед інших інвесторів – Нідерланди та Великобританія, які є найбільшими інвесторами світу. Варто відмітити, що з 2022 року помітний спад інвестицій, приблизно, на 50%, порівняно з попереднім роком.



Рис. 2.2. Залишки ПІ в Одеській області за секторами економіки, млн. дол.

Джерело : складено за [33]

Таким чином, транспортно-складське господарство є найбільшою інвестиційною галуззю економіки і займає лідируючі позиції. Це також пояснюється великими інвестиціями в порти та логістичну інфраструктуру таких компаній, як ТОВ «РІЗОЙЛ» та ТОВ «ТІС». Суттєвий спад фінансової та страхової діяльності спостерігався вже у 2017 році. Одеська область має розгалужену промислову інфраструктуру, включаючи машинобудування, металургію, хімічну, харчову, деревообробну, текстильну та інші галузі. Особливу увагу слід звернути на обробну та харчову промисловість. Цей сектор економіки є стабільно високими і складають майже третину всіх інвестицій області. Таким чином, найбільшими підприємствами обробної промисловості Одеської області є ТОВ «Дельта Вілмар СНД», ТОВ «РІЗОЙЛ», ТОВ «Кернел» та інші.

Як обласний центр і найбільший порт країни, Одеса є лідером із залучення прямих іноземних інвестицій. В інших містах регіону переважають портові міста

та райони, але також необхідно розглянути Лиманський та Овідіопольський райони, які мають потужну промисловість, представлену такими компаніями, як ТОВ «Трансінвестсервіс», ТОВ «РІСОЙЛ».

Одеська область є привабливим регіоном для іноземних інвесторів та міжнародних організацій. Починаючи з 2021 року в області було успішно реалізовано кілька міжнародних проєктів з інвестиційними коштами на мільйони доларів. Одним із найбільших проєктів є відновлення трамвайної інфраструктури в місті Одеса за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку. Проєкт передбачав встановлення нових колій, ремонт підстанцій та придбання нових трамваїв. Загальна вартість проєкту становить приблизно 52 млн євро, більше половини з яких фінансується за рахунок кредиту ЄБРР. [34.]

Крім того, Одеська область активно співпрацює з європейськими та міжнародними фондами та отримує кошти на реалізацію різноманітних проєктів. Наприклад, проєкт ЄС «Підтримка впровадження реформ охорони здоров'я» сприяє покращенню систем охорони здоров'я регіону та передбачає інвестиції у розмірі 2,6 млн євро. Одеська область також залучає інвестиції міжнародних організацій та фондів, таким чином, були виділені кошти на реалізацію проєктів у різних сферах, таких як транспорт, культура та туризм. В Одеській області також реалізуються проєкти, що спрямовані на розвиток місцевої екології, захист біорізноманіття та розвиток екотуризму.

2.2. Аналіз факторів інвестиційної привабливості Одеського регіону

В Одеській області є низка можливостей, серед яких - багаті природні ресурси, сприятливі кліматичні умови, різноманітні можливості для розвитку морських і річкових круїзів, кваліфікована робоча сила – усе це створює сприятливі умови для залучення інвестицій, особливо іноземних.

Цей регіон має розвинену матеріально-технічну інфраструктуру, велику кількість різноманітних навчальних закладів, розвинений сервіс, добре

розвинену комунальну та соціальну інфраструктуру. Кількість діючих підприємств, один із найбільших туристичних центрів країни та населення понад 1 млн осіб створюють високий попит на вітчизняні товари та послуги та сприятливі умови для подальшого розвитку промисловості та транспорту.

Активні заходи із залучення місцевих та іноземних інвестицій та політика максимальної прозорості бізнесу з боку місцевої влади позитивно вплинуть на місцевий інвестиційний клімат та економічний, людський та соціальний потенціал регіону.

За останні роки рейтинг інвестиційної привабливості регіону підвищився до рівня iNSAA (High Investment Attractiveness). Цей рівень рейтингу відображає значну інвестиційну привабливість регіону та його високу платоспроможність. В аналітичних дослідженнях використовувалися статистичні дані: показники соціально-економічного розвитку, фінансові звіти, програмні матеріали та інформація з відкритих джерел. Підвищення інвестиційної привабливості зумовлене довгостроковим зростанням окремих показників соціально-економічного розвитку регіону, зусиллями органів місцевого самоврядування щодо покращення інвестиційного клімату та реалізації політики «максимізації прибутковості» для бізнесу, модернізація інфраструктури та транспорту. Отже, тенденція розвитку соціально-економічних показників регіону пропорційна його інвестиційній привабливості (чим нижчий рівень розвитку окремого регіону, тим нижча його інвестиційна привабливість).

Таблиця 2.5

Фактори інвестиційної привабливості регіону

Фактори	Метод визначення	Опис значення
Політичні фактори	Пошук нормативних документів або новин пов'язаних з факторами.	Політичні фактори регіону являють собою аналіз діяльності обласного уряду. Дає можливість знати про майбутні бар'єри, з якими може зустрітись іноземний інвестор
Економічні фактори	Вибір статистичних даних, їх аналіз.	Економічні фактори - опис економічної ситуації в регіоні. Дає можливість інвестору знати про найбільші галузі

		економіки в розрізі регіону, потенціальні зони інвестування
Наявність інфраструктури	Пошук важливої для ведення бізнесу інфраструктури, аналіз діяльності.	Забезпеченість регіону інфраструктурою – це прямі зменшення витрат для підприємства (або збільшення в разі її відсутності)
Соціальні фактори	Аналіз соціальної статистики на рівні регіону	Дає уяву інвестору про населення, його доходи та наявність кваліфікованих кадрів.
Інноваційна діяльність в регіоні	Наявність високошвидкісного інтернету, цифрових технологій, стартапів та інноваційних проєктів	Наявність інноваційних проєктів в регіоні дає змогу залучити іноземні кошти на їх реалізування. Також дає можливість залучити інноваційні іноземні проєкти до регіону

Джерело : складено за [35]

Загальні фактори привабливості регіону слід охарактеризувати більш детально.

Політичні фактори

1. Питання корупції. Проблеми з корупцією існують у багатьох регіонах України, особливо в Одесі. Раніше було виявлено низку корупційних справ у державних установах, міліції, судах, податкових і митних органах, укладенні державних контрактів. Згідно з даними Всеукраїнського опитування місцевого самоврядування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» на замовлення Центру аналітичної соціології Міжнародного республіканського інституту, Одеса посідає третє місце в Україні за рівнем корупції. Згідно зі звітом Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Одеська область має найбільшу корупційну систему в Україні з митним управлінням та відділ будівництва. [36]. Таким чином, можна виділити, що в Одесі існує явище корупції, яка є значною перешкодою для іноземних інвестицій.
2. Взаємодія з органами місцевого самоврядування. Взаємодія влади та бізнесу є одним із найважливіших шляхів покращення бізнес-середовища регіону. Що стосується Одеси, то слід відзначити зусилля Одеської ОДА. В регіоні є всі види інформаційної підтримки, починаючи з питань

отримання ліцензії на ЗЕД і закінчуючи процедурами реєстрації юридичних осіб. Також є можливість надати контактну інформацію іноземних компаній, які планують співпрацювати з українськими партнерами. Не можна не відзначити роботу цього відділу, який супроводжує розвиток інвестиційних проектів Одеського муніципалітету. Також є можливість зареєструватися на веб-сайті, щоб отримати гранти на підтримку підприємств на період військового часу. Варто виділити співпрацю з компаніями Одеського регіонального центру, завдяки чому кількість інвестиційних пропозицій в Одеській області становить близько 100 проектів. У проекті «Посилення підтримки швидкого відновлення та реконструкції України» (EURRS) місто співпрацює з муніципалітетами Степанівська та Захарівська Роздільнянського району. Однак слід також розглянути менші адміністративні одиниці, такі як невеликі за кількістю мешканців територіальні громади, де через брак кваліфікованих кадрів (переважно на посадах економістів) дуже низький рівень співпраці влади та бізнесу. У цьому контексті важливо звернути увагу на те, що це пов'язано з тим, що, хоча ці громади займають величезні території, з великими площами землі для здійснення економічної діяльності, бракує стратегічного планування розвитку громади, а отже, інвестиційних проектів, ці громади, як результат, економічно та демографічно стагнують. З цього можна зробити висновок, що в Одесі є достатні зв'язки між владою та бізнесом, що безперечно є плюсом для іноземних інвесторів.

3. Економічні фактори. Аналіз економічних факторів вимагає більш критичного підходу, тому проаналізуємо статистичні дані щодо динаміки окремих складових цього фактору. На Одесу припадає значна частка ВВП України, яка, можна сказати, становить лише 5% від загального ВВП. Одеська область є однією з найбільших областей України та має розвинену економіку з різними галузями промисловості. До основних галузей економіки Одеської області належать [33]:

1. Морський порт - Одеський морський порт є одним з найбільших і найважливіших портів України. Він забезпечує транспортне сполучення з Європою та країнами Азії, а також є важливим транзитним пунктом для товарів, що довозяться та повертаються з-за кордону. Протягом періоду Незалежності України Одеський морський торговий порт (ОМТП) зазнав економічних та логістичних змін. Зі зміною економічної ситуації у морському господарстві активи підприємства були продані. Незважаючи на те, що де юре мережа портів в Одеському регіоні належить державі, де факто вони приносять користь приватним особам. У численних журналістських антикорупційних розслідуваннях описувалося, що Одеський морський торговий порт, порт Южний, термінал ТИС, а також Дунайські порти були причетні до корупційних схем. Також у 2023 році відбувся прецедент щодо продажу порту "Усть-Дунайський" компанії ТОВ "Еліксир-Україна" за 201 мільйон гривень.

2. Хімічна та нафтопереробна промисловість - В Одеській області розташовано кілька хімічних і нафтопереробних заводів, які виробляють різні хімікати, паливо та інші нафтопродукти. Після початку широкомасштабного вторгнення в Україну ринок постачання та переробки хімічних продуктів різко зменшився. Найбільшим підприємством з переробки хімікатів був Одеський припортовий завод у місті Южний. Основний канал постачання сировини був аміакопровід Тольятті-Одеса, який був зруйнований в результаті російської військової агресії.

3. Металообробка та машинобудування - В Одеській області є багато підприємств, які займаються виготовленням металоконструкцій, промислового обладнання та машин. Приклади таких компаній: ПрАТ "Стальканат-Силур", ТОВ "Белста", ТОВ "Таламус ЛТД". Доля одеських металообробних підприємств складає приблизно є значною в межах держави, що робить їх не конкурентними гравцями на загальнодержавному ринку.

4. Сільське господарство - Одеса має значну кількість сільськогосподарських угідь, які використовуються для вирощування різних культур, таких як зернові,

овочі та фрукти. Приклади компаній: ТОВ «Дануйський аграрій», ТОВ «НВП «Агро-Ритм», СФГ «КОЛОС». На сьогоднішній день сільськогосподарський сектор зазнає великих збитків внаслідок бойових дій російської армії. Крім того, експорт сільськогосподарської продукції різко зменшився через логістичні труднощі.

5. Туризм - Одеська область має багату історію та культуру, які привертають багато туристів. Місто є відомим курортним місцем, з багатою культурною спадщиною. Але, з початком повномасштабного вторгнення, як і усі інші міста України, потерпає від обстрілів і руйнувань, що призводить до відтоку населення.

Ці галузі надзвичайно важливі для економіки Одеської області та роблять значний внесок у розвиток регіону. Отже, як бачимо, Одеська область є регіоном із значним промисловим, сільськогосподарським та транспортним потенціалом, попри всі недоліки. Одеська область має добре розвинену транспортну інфраструктуру, включаючи автомобільний, залізничний, морський та авіаційний транспорт. Транспорт в Одеській області включає автомобільні дороги, дороги загального користування та дороги місцевого значення, що забезпечують сполучення між містами та населеними пунктами. Головні дороги — міжнародні траси E87 і E58, національні дороги Н-15, Н-14 і Н-09. У місті є різноманітний громадський транспорт, включаючи тролейбуси, автобуси, трамваї та маршрутні таксі. Протяжність автомобільних доріг загального користування області складає 8327,9 км, з них державного значення – 2801,8 км. Майже всі дороги, приблизно 98%, мають асфальтне покриття. Залізнична інфраструктура Одеської області є найбільш розвиненою на півдні України. Це пов'язано з географічним розташуванням області, яка має морський порт і кордон з Молдовою. Одеська залізниця з'єднує Одесу з іншими містами України та Молдови. Одеська залізниця є складовою частиною єдиного транспортного поясу південно-західної України та важливою ланкою національного залізничного транспорту. Залізницею проходить майже 20% вантажообігу

залізницею країни і понад 16% пасажиропотоку. Порт з'єднаний з більш ніж 600 портами в 100 країнах світу, транспортуючи широкий спектр типів вантажів, включаючи зерно, нафту, руду тощо. Вітчизняні та іноземні авіакомпанії, такі як «Міжнародні авіалінії України», «Турецькі авіалінії», «Австрійські авіалінії», «Air Baltic», «flydubai», «Грузинські авіалінії» ринок авіап перевезень в Одесі. У 2018 році було завершено партнерство з новими авіакомпаніями, такими як Atlas Global UA, Bulgarian Airlines, Skyup Airlines (Україна) і Tarom (Румунія), які здійснюють рейси з Одеси до Барселони, Бухареста, Кракова, Риміні та Софії. Восени 2018 року аеропорт побив власний рекорд, досягнувши мільйонного пасажирів майже на два місяці раніше, ніж у 2017 році. З 2017 року новий термінальний комплекс міжнародного аеропорту «Одеса» повністю обслуговує пасажирів, пропускна спроможність становить 1000 осіб на годину, загальна кількість обслуговуваних становить 3,5 млн осіб щорічно [32].

У 2021 році загальна кількість постійного населення в області становила 2368,1 тис. осіб, з них 1592 тис. осіб проживали у міській місцевості та 776,1 тис. осіб – у сільській місцевості. За даними 2022 року загальна кількість постійних жителів зменшиться на 16,7 тис. осіб, що еквівалентно 0,7% від загальної чисельності. Міське населення зменшилось на 10,5 тис. осіб, сільське – на 6,2 тис. осіб. У 2021 році кількість чоловіків в області перевищила кількість жінок на 136,5 тис. осіб. У 2022 році ця різниця зменшилася до 1125,4 тис. осіб. Варто відзначити загальну тенденцію зростання заробітної плати в Україні за останні 12 років. З 2010 по 2021 рік середньомісячна зарплата зросла на 502% з 2046 гривень до 12320 гривень. Варто також зазначити, що з 2015 по 2021 рік зарплати зросли більш ніж втричі, а з 2010 по 2015 рік вони зросли менше ніж удвічі. Найвищі середньомісячні доходи мали такі галузі: «Інформація та зв'язок» 4 444 гривні – 21 724 гривні, «постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря» 18 369 гривень, «фінанси та страхування» – 15 307 гривень, «транспортна галузь», складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» – 14241 грн. Зворотний бік медалі можна побачити в таких галузях:

“Тимчасове розміщення та харчування” – 5486 грн, “будівництво” – 6892 грн, “оптова та роздрібна торгівля” – 5486 грн[32] .

Таблиця 2.6

SWOT аналіз Одеського регіону на основі проаналізованих чинників
інвестиційної привабливості

СИЛЬНІ СТОРОНИ
-Розвинена інфраструктура портів та залізничних вузлів, що сприяє розвитку торгівлі. -Розміщення області на межі з ЄС та близькість до Туреччини та Близького Сходу, що відкриває можливості для експорту товарів та залучення іноземних інвестицій. -Наявність кваліфікованої та дешевої робочої сили.
МОЖЛИВОСТІ
- Розвиток туризму та курортної галузі, зокрема залучення інвестицій у будівництво нових готелів та курортних комплексів. - Розвиток екологічно чистих технологій та відновлюваної енергетики, що може забезпечити зниження залежності від імпорту енергоносіїв та підвищення енергоефективності
СЛАБКІ СТОРОНИ
-Низький рівень технологічного розвитку та обмежений доступ до сучасних технологій. -Складна економічна ситуація в області та в Україні загалом. -Недостатній рівень відкритості та прозорості влади, корупція. -Негативна демографічна ситуація -Відтік науковців. -Слабка інформованість потенційних партнерів про можливості регіону
ЗАГРОЗИ
-Конкуренція з іноземними компаніями -Залежність від світових цін. -Зростання зовнішньої енергетичної залежності. -Труднощі переходу на технічні регламенти ЄС. -Зростання дефіциту робочої сили за окремими робітничими професіями.

Джерело: складено автором

За цим аналізом можна зробити наступні висновки: До сильних сторін регіону можна віднести. Розвинена інфраструктура регіону, включаючи порти та залізничні вузли, його розташування на кордоні з ЄС і його близькість до Туреччини, відкриває можливості для розвитку торгівлі та залучення іноземних інвестицій, що призводить до наявності кваліфікованої та дешевої робочої сили. Все це знижує собівартість продукції. Можливості для регіону включають розвиток туристичної та курортної індустрії, залучення інвестицій у будівництво

нових готельних та курортних комплексів, розвиток екологічно чистих технологій та відновлюваної енергетики, розвиток технопарків та наукових парків. Серед слабких сторін – низький рівень технологічного розвитку та обмежений доступ до сучасних технологій, складна економічна ситуація в регіоні та в Україні в цілому, недостатній рівень відкритості та прозорості влади, корупція, низький демографічний стан та відтік мізків ,включаючи вчених.

Крім того, серед потенційних партнерів недостатня обізнаність про можливості регіону. Загрози включають конкуренцію з боку іноземних компаній, залежність від цін на світовому ринку, посилення залежності від зовнішніх джерел енергії, труднощі з адаптацією до технічних регламентів ЄС і дедалі більшу нестачу робочої сили в певних професіях.

Таблиця 2.7

PEST аналіз Одещини на основі чинників проаналізованих чинників
інвестиційної привабливості

ПОЛІТИЧНІ
-Війна і післявоєнна нестабільність -Подальша інтеграція з ЄС -Непрозорість уряду
ЕКОНОМІЧНІ
-Залежність регіону від імпорту -Зростання ВВП регіону -Конкурентні галузі економіки -Збільшення безробіття під час війни
СОЦІАЛЬНІ
-Відтік висококваліфікованих кадрів -Зменшення чисельності населення -Зміна смаків споживача після повномасштабного вторгнення Росії в Україну
ТЕХНОЛОГІЧНІ
-Зменшення інвестицій в інноваційну галузь -Відсутність високих технологій -Можливість розвитку ІТ сектору -Відсутність політики в сфері розвитку інноваційних технологій

Джерело: складено автором

Таблиця PEST аналізу показує, що існує кілька факторів, які можуть впливати на інвестиційну привабливість регіону. У політичній сфері війна та

післявоєнна нестабільність можуть становити ризики для інвесторів, але подальша інтеграція з ЄС може позитивно вплинути на регіональний розвиток. Відсутність прозорості уряду також може створити деякі перешкоди для інвесторів. На економічному фронті залежність регіону від імпорту та висококонкурентні сектори економіки можуть вплинути на прибутки від інвестицій. Хоча зростання ВВП регіону є позитивним фактором, зростання безробіття під час війни могло знизити рівень життя місцевого населення та знизити його купівельну спроможність. У сфері соціальних факторів проблемою для регіонального розвитку може бути відтік мізків і зменшення населення. Зміни в уподобаннях споживачів після широкомасштабного вторгнення Росії в Україну можуть вплинути на поведінку споживачів і ринковий попит. У технологічному секторі скорочення інвестицій в інноваційний сектор і відсутність передових технологій можуть знизити інноваційний потенціал регіону. Проте потенціал для розвитку ІТ-сектору великий, хоч і переживає кризу, як і усьому світі. Відсутність політики у сфері розвитку інноваційних технологій може спричинити проблеми у розвитку цього сектору.

Останнім часом інвестиційний процес в Одеській області різко сповільнився через зниження фінансової спроможності інвесторів і держави. Така ситуація є результатом складної взаємодії негативних факторів, що впливають на інвестиційне середовище, також сприяє виникненню ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю в Одеській області. Ці ризики проявляються в юридичній, економічній, фінансовій та інших сферах

Таблиця 2.8

Ризики здійснення інвестиційної діяльності в Одеському регіоні

	Ризики
Правова	Корупція; незахищеність прав власності, рейдерство, централізація влади – область неконкурентоспроможна у сфері залучення інвестицій. Тиск на компанії з боку влади. Невирішені питання у державно-приватному партнерстві. Часті зміни в законодавстві. Невиконання законів незавершеність законодавчого процесу та неможливість виконання прийнятих законів; Відсутність реформ у секторі ринку нерухомості

Економічна	Економічна монополія Більшість із жителів мають низьку платоспроможність Низький попит на внутрішньому ринку Низька ділова активність Пряма залежність виробництва від тимчасового коливання попиту та залежність від природних ресурсів
Фінансова	Податкове навантаження; дефіцит державного бюджету; високі кредитні ставки; неповернення ПДВ.
Інші	Війна України з РФ, нестабільність, безробіття, низький рівень розвитку інфраструктури

Джерело: складено автором

Аналіз факторів, що впливають на інвестиційну привабливість Одеської області, показує, що політичні, економічні, соціальні та інші чинники існують загрозою розвитку інвестиційної діяльності в Одеській області та інвестиціям в Одеську область. Тому основним завданням місцевої влади має стати розробка ефективних підходів щодо створення умов та усунення перешкод для залучення інвестицій в Одеську область.

2.3. Аналіз впливу іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток Одеського регіону

Одеська область є одним із найбільших регіонів України за обсягом іноземних інвестицій. Проте регіон не займає високих позицій у міжнародних інвестиційних рейтингах. Зокрема, за даними рейтингу Fitch Ratings за 2022 рік [37], який визначає кредитний рейтинг міста Одеса на рівні «В», що вказує на стабільний прогноз на майбутнє і означає середній кредитний ризик.

Високорозвинений промисловий район Одеси розташований в унікальному географічному та геополітичному положенні. Регіон є головним морським торговим центром країни, обслуговуючи міжнародні вантажні та пасажирські потоки та виконуючи ключові транспортно-розподільчі функції на національному та міжнародному рівнях.

Одеса має великий науково-технічний та проектний потенціал і є центром розвитку кадрового потенціалу та реалізації науково-технічної інформації, інноваційної та інвестиційної діяльності на національному рівні.

Оновлення і розвиток економіки Одеського регіону залежить в значній мірі від ефективності інвестиційної діяльності. Капітальні інвестиції – це інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів, термін служби яких перевищує один рік [38]. Капітальні інвестиції є особливим видом інвестицій, який уособлює у собі широкий спектр напрямів та процесів, що відбуваються у суспільному відтворенні. Їх вплив на економіку країни пов'язаний із утворенням капіталу. Інвестиції – це потік, а капітал – запас. Тому кожна одиниця інвестицій, тобто потоку, збільшує капітал, а отже запас. Але це не означає, що обсяг капіталу стає більшим на величину інвестицій. Обсяг капіталу формується під впливом двох протилежних сил: інвестування, яке збільшує обсяг капіталу, і зношення (амортизації), яке зменшує обсяг капіталу у [39].

Визначимо тенденції та дослідимо динаміку зміни обсягу капітальних інвестицій за видами активів в економіку Одеської області.

Таблиця 2.9

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності Одеської області

		2022	2021
Обсяг капітальних інвестицій тис.грн		13546742	24149475
У тому числі за видами економічної діяльності			
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство тис.грн	1959483	2054079
2	сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних з ними послуг тис.грн	1958239	2049860
3	Промисловість тис.грн	2711455	5826082
4	Будівництво тис.грн	2009416	3778902
5	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів тис.грн	555688	1037500
6	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність тис.грн	1885587	2804946
7	Тимчасове розміщування й організація харчування тис.грн	77552	191940
8	Інформація та телекомунікації тис.грн	141498	166300
9	Фінансова та страхова діяльність тис.грн	139128	230196

10	Операції з нерухомим майном тис.грн	355841	834604
11	Професійна, наукова та технічна діяльність тис.грн	190801	312532
12	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування тис.грн	944311	2320002
13	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування тис.грн	1656215	3411308
14	Освіта тис.грн	163417	275130
15	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги тис.грн	738946	858511
16	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок тис.грн	13349	28243
17	Надання інших видів послуг тис.грн	4055	19200

Джерело: складено за [40]

Дивлячись на таблицю, можна дійти висновку, що

- загальний обсяг капітальних інвестицій в області скоротився з 2021 до 2022 року, з 24,149,475 тис. грн до 13,546,742 тис. грн відповідно.
- найбільше зменшення обсягу капітальних інвестицій відбулося у промисловості, скоротившись майже удвічі - з 5,826,082 тис. грн у 2021 році до 2,711,455 тис. грн у 2022 році.
- значно зменшився також обсяг капітальних інвестицій у будівництві-з 3,778,902 тис. грн у 2021 році до 2,009,416 тис. грн у 2022 році.
- деякі галузі, такі як транспорт, складське господарство та поштова діяльність, та фінансова та страхова діяльність, також показують зниження капітальних інвестицій. Таким чином, в області можемо спостерігати
- зменшення капітальних інвестицій, особливо в промисловості та будівництві, з відносним зростанням у сільському господарстві та деяких інших секторах.

Визначимо тенденції та дослідимо динаміку зміни обсягу капітальних інвестицій за джерелами фінансування в економіку Одеської області у 2012 – 2021 рр.

Таблиця 2.10

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування в економіку Одеської області
упродовж ,у фактичних цінах, млн. грн.

Роки	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	14631,2	11872,2	9361,3	9983,5	16728,7

За рахунок					
коштів державного бюджету	240,2	131,7	132,8	276,0	385,1
коштів місцевих бюджетів	426,8	372,6	436,8	998,5	2249,1
власних коштів підприємств та організацій	5622,5	5243,8	6188,9	6379,9	11821,4
кредитів банків та інших позик	6022,8	4310,9	1336,7	1227,7	914,4
коштів іноземних інвесторів	71,0	200,9	25,7	6,6	16,7
коштів населення на будівництво житла	114,8	110,7	186,2	970,2	1284,3
інших джерел фінансування	2132,9	1501,6	1054,3	124,7	57,7
Роки	2017	2018	2019	2020	2021
Усього	22299,7	23787,8	21080,1	16977,0	18853,7
За рахунок					
коштів державного бюджету	1046,9	1228,8	847,9	976,3	1270,3
коштів місцевих бюджетів	3673,5	3843,0	4382,8	2552,9	2746,7
власних коштів підприємств та організацій	13853,9	14452,7	13843,6	10933,6	11149,7
кредитів банків та інших позик	1803,1	2173,7	714,4	478,5	543,4
коштів іноземних інвесторів	204,5	90,9	к	к	К
коштів населення на будівництво житла	1394,6	1549,4	838,9	1768,8	2719,9
інших джерел фінансування	323,3	449,3	к	266,7	423,8

к – Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації

Джерело: складено за [40]

Таким чином, на підставі наведених даних можна висновки щодо джерел капітальних інвестицій впродовж 2012-2021рр:

1. Фінансування капітальних видатків, де основним джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств і організацій, складають значну частку від загального обсягу інвестицій і свідчать про високу впевненість бізнесу в перспективах розвитку регіону. Банківські кредити та інше фінансування також відіграють важливу роль у фінансуванні капітальних інвестицій. Інвестиції в місцеву економіку коливаються залежно від економічних умов і наявності кредитних ресурсів. Кошти державного та місцевих бюджетів становлять невелику частку загального фінансування, але важливі для реалізації стратегічних інфраструктурних проектів та соціальних програм. Іноземне фінансування та кошти виділені населенням на житлове будівництво, також сприяють регіональному розвитку, хоча їхня вага порівняно з іншими джерелами

фінансування невелика. Загальний обсяг капітальних інвестицій в Одеській області має тенденцію до зростання, але його тенденції коливаються залежно від економічної ситуації та фінансових можливостей інвесторів. Аналіз динаміки надходжень капітальних інвестицій дає змогу простежити зацікавленість інвесторів у регіоні загалом та розглянути перспективи його подальшого розвитку.

Таким чином, можна зробити наступні висновки: високий фізичний і моральний знос основних засобів у регіоні можна подолати за рахунок великих інвестиційних коштів.

Капітальні інвестиції є одним із найважливіших показників формування ефективного механізму розвитку економіки Одеси, оскільки є основним параметром відтворення основного капіталу. За результатами аналізу визначено основні характеристики капітальних інвестицій в економіку Одеської області з 2012 по 2021 роки: більшість інвестицій в основний капітал освоїли в основний капітал, до найбільш привабливих матеріальних активів належать машини, обладнання та інвентар, нежитлові будівлі, інженерна споруда, житло. Основним джерелом фінансування залишаються власні кошти суб'єктів господарювання. Найбільш привабливими економічними секторами є транспорт, складське господарство, поштові та кур'єрські послуги, середня вага яких становить 21,5% продажів, промисловість (20,3%), будівництво (15,5%), державне управління та оборона (10,7%), сільське, лісове та рибне господарство (10,1%), операції з нерухомістю (6,1%), оптова та роздрібна торгівля, ремонт автомобілів та мотоциклів (5,2%).

З метою підвищення конкурентоспроможності на ринку необхідні подальші дослідження щодо аналізу рівня обсягу капітальних інвестицій за видами активів, джерелами фінансування та видами економічної діяльності в економіці Одеської області.

Висновки до розділу 2

Високорозвинений промисловий район Одеси розташований в унікальному географічному та геополітичному положенні. Регіон є головним морським торговим центром країни, обслуговуючи міжнародні вантажні та пасажирські потоки та виконуючи ключові транспортно-розподільчі функції на національному та міжнародному рівнях.

Найбільшими інвесторами Одеської області є країни ЄС. Особливу увагу варто приділити Кіпру. На перший погляд, здавалося б, країна, яка завжди була в топі інвесторів, повинна мати потужні інвестиційні проекти, але розглядаючи детальніше, важливо підмітити, від 04.07.2013 між Україною та Кіпром було укладено договір про уникнення подвійного оподаткування. Таким чином, Кіпр є офшорною зоною, тому багато українських підприємців (більше 40%

Аналіз факторів, що впливають на інвестиційну привабливість Одеської області, показує, що політичні, економічні, соціальні та інші чинники існують загрозою розвитку інвестиційної діяльності в Одеській області та інвестиціям в Одеську область. Тому основним завданням місцевої влади має стати розробка ефективних підходів щодо створення умов та усунення перешкод для залучення інвестицій в Одеську область.

Одеса має великий науково-технічний та проектний потенціал і є центром розвитку кадрового потенціалу та реалізації науково-технічної інформації, інноваційної та інвестиційної діяльності на національному рівні.

Капітальні інвестиції є одним із найважливіших показників формування ефективного механізму розвитку економіки Одеси, оскільки є основним параметром відтворення основного капіталу.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1. Державне сприяння інвестиційній діяльності та підтримка іноземних інвестицій

Реформування економіки країни, структурні перетворення для забезпечення якісного розвитку, оновлення ринків і соціальної інфраструктури неможливі без відповідного капіталовкладення, тобто відповідного інвестування. Складні відтворювальні процеси відбуваються виключно на основі інвестицій. Чим активніше, тим швидше темпи відтворення й ефективніша ринкова трансформація. Рівень інвестиційної привабливості є однією з основних характеристик економічної активності як окремих суб'єктів господарювання, так і країни в цілому, зважаючи на те, що інвестиційне середовище визначається політичною та економічною ситуацією.

У випадку України, окрім вищезазначених характеристик періоду трансформації, необхідно створити нормативно-правові та інституційні засади для залучення інвестицій. Одним з таких кроків є впровадження Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні»(реєстр № 8138 від 19.10.2022)», в якому пропонувалося знизити поріг державної підтримки, розширити дію закону на інші сектори економіки, зменшити вимогу кількості робочих місць, що має бути необхідно бути створено для реалізації інвестиційного проекту.

Ще одним загальнодержавним кроком було розробка проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки України під час дії воєнного стану та у відбудовний період» (реєстр. № 7711 від 29.08.2022), що встановлює вимоги щодо доступу інвесторів до спрощених процедур

інвестування, спростити процедуру отримання у користування земельних ділянок державної, комунальної чи приватної власності і спростити процедури будівництва.

Таким чином, для України можливості співпраці з ЄС щодо залучення інвестицій включають доступ до фінансових продуктів і платформ, а також програми фінансової підтримки ЄС.

- Одним з таким інструментів є Єдиний передвступний інструмент фінансової допомоги - IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance), який призначений для підтримки реформ у наданні фінансової та технічної підтримки. Загальна сума видатків поточної версії інструменту (IPA III) становить приблизно 14,2 млрд євро. Пріоритетним напрямком фінансування цієї програми є саме економічне зростання, а також наявні пільги для малого та середнього бізнесу.

- Ще одною найсвіжішою ініціативою є програма [41], бюджет цієї семирічної(2021-2027) програми - 4,2 млрд євро. На початку 2023 року Україна підписала угоду з Європейським Союзом про участь у цій програмі, в рамках якої ЄС надасть 1500 грантів українським малим і середнім підприємствам для налагодження ділових відносин з партнерами з ЄС. Крім того, 430 стипендій отримають молоді українські підприємці, які хочуть отримати досвід ведення такого ж бізнесу в ЄС.

Важлива роль промисловості в забезпеченні стабільності економіки України в умовах тривалої війни та післявоєнної відбудови визначає пріоритетність заходів щодо стимулювання промислово-інвестиційної діяльності. Ці заходи є життєво важливими для того, щоб закласти основи для структурної трансформації економіки, пріоритетного розвитку виробництва та створення нових робочих місць.

Водночас розвиток промисловості в умовах дуже високих інвестиційних та виробничих ризиків потребує активізації державної допомоги. Подальші заходи

щодо підтримки інвестиційної діяльності в галузі вживати за такими напрямками:

- Прискорити прийняття та ратифікацію необхідних нормативно-правових актів.
- Створити доступні умови кредитування промислових підприємств та запровадити стимули для інвестування власних коштів у розвиток виробництва з урахуванням передового світового досвіду.
- Сприяти залученню іноземних інвестицій і прагнути сприяти поширенню вітчизняних компаній за кордоном.

Внаслідок повномасштабної війни було припинено роботу третини промислових підприємств [42]. Київською школою економіки було зроблено висновок, що з початку вересня 2022 року було пошкоджено і зруйновано 412 промислових підприємств, з урахуванням як великих, так і середніх об'єктів у східних і південних областях України [43]. Таким чином, досить логічним висновком є те, що сьогодні в межах законодавчого і нормативно-правового поля діють такі інвестиційні стимули:

1. Державна підтримка великих інвестиційних проєктів для залучення в економіку України стратегічних інвесторів у спосіб [44]:
 - Зняття обов'язку сплати податку на прибуток та митних зборів при ввезенні на митну територію України нового обладнання.
 - Наділення правом користування земельною ділянкою для реалізації інвестиційного проєкту шляхом сплати орендної плати на особливих умовах.
 - Забезпечення прилеглих об'єктів інфраструктури (доріг, ліній зв'язку, тепло-, газо-, водо-, електропостачання, технічних комунікацій тощо) шляхом будівництва/реконструкції інфраструктури за державні кошти.
 - При цьому загальний обсяг державної підтримки не має перевищувати 30% інвестиційного обсягу проєкту. Сума інвестування в об'єкт інвестування

протягом періоду реалізації інвестиційного проекту з великими інвестиціями повинна перевищувати еквівалент 20 мільйонів євро.

2. Підтримка розвитку індустріальних парків (ІП); цьому сприятиме реалізація таких ініціатив:

- внесення змін до Митного та Податкового кодексів України [45,46]: Звільнення від сплати ввізного ПДВ та ввізного мита обладнання згідно з переліком кодів УКТЗЕД. Звільнення від податку на прибуток на 10 років. Надати органам місцевого самоврядування пільги щодо сплати місцевих податків.
- визначення механізмів фінансування облаштування ІП та компенсації відсоткової ставки за кредитами на облаштування або здійснення господарської діяльності в їх межах [47,48].
- Затвердження механізму використання неоподатковуваних коштів учасників індустріального парку [49]. Вивільнені кошти можуть бути спрямовані на розвиток діяльності учасників ІВ за такими напрямками: Створення або переоснащення матеріально-технічної інфраструктури, збільшення виробництва, впровадження новітніх технологій.

Таким чином, можна розгледіти бажання зробити індустріальні парки потужним двигуном економіки та рушійною силою розвитку української промисловості та її інтеграції в європейську систему. Умови для цього створює держава: окрім податкових пільг, у проекті бюджету на 2024 рік передбачено 1 мільярд гривень на програму підтримки індустріальних парків.

Потужним поштовхом для цього став Законопроект №5688 зі змінами до Закону України № 5018-VI «Про індустріальні парки», підписаний Президентом України 21.06.22, який передбачає такі преференції:

1. Повна або часткова компенсація відсоткової ставки за кредитами на облаштування, здійснення господарської діяльності
2. Надання коштів на безповоротній основі для облаштування парків, забезпечення будівництва об'єктів суміжної інфраструктури.

3. Компенсація витрат на приєднання до інженерно-транспортних мереж
4. Звільнення від податку на прибуток на 10 років
5. Пільги на податок на нерухомість
6. Звільнення від ПДВ за ввезення нового устаткування
7. Звільнення від ввізного мита для нового устаткування
8. Звільнення від податку на нерухомість за будівлі промисловості

Ми маємо нормативну базу, яка, з одного боку, дає податкові пільги резидентам індустріальних парків і є дуже хорошим стимулом для компаній. І, з іншого, уряд запровадив механізм компенсації капітальних вкладень жителів в інфраструктуру. Це важливий крок, тому що в розвинених країнах країни самі інвестують в індустріальні парки, поки у нас це віддано приватним власникам і розвиток певною мірою затримується.

У проєкті бюджету на 2024 рік на програму підтримки індустріальних парків закладено 1 мільярд гривень, що сталося вперше в історії України. Програма мала стартувати ще у 2022 році, але війна змусила скоригувати пріоритети. Ці кошти є в розпорядженні керуючої компанії індустріального парку в певному обсязі за умови наявності нормативних документів в керуючої компанії, а саме, звіту про роботу ІП, актів проведення виконаних робіт з монтажу мережі та виконання робіт під вхід інвесторів. Ще один важливий крок для активізації ринку – страхування військових ризиків за програмами Експортно-кредитного агентства України та міжнародних страхових агентств США, Японії та країн Європи. Французька державна страхова компанія Bpifrance Export також була прийнятою владою Німеччини та Польщі. Одним з позитивних наслідків розвитку індустріальних парків, в особливості тих, що розташовані в прикордонні ЄС, є факт того, що вони будуть сприяти включенні української промисловості в європейську систему. Також, посилення зв'язку української та європейської промисловості може, в перспективі, створити і транскордонні індустріальні парки.

3.2. Інфраструктурна привабливість Одеського регіону для залучення інвестицій з ЄС

Розробка концепції інвестиційного розвитку Одеської області надає можливість іноземним інвесторам, зацікавленим у інвестуванні в пріоритетні галузі регіону, поєднати детальну оцінку виробництва Одеської області з індивідуальним підходом. Основою концепції покращення інвестиційного середовища та інвестиційної діяльності Одеської області має стати система із заходів, які сприятимуть надходженню іноземних інвестицій в економіку Одеської області та залученню міжнародних інвестицій, збільшення фінансування допомоги та інвестиційної активності. Для покращення інвестиційного середовища та інвестиційної діяльності в Одеському регіоні, перш за все, необхідно вдосконалити елементи нормативно-правового середовища, стан інфраструктури та підготовку кадрового потенціалу до реальних вимог. Окрім розвитку місцевої економіки, ми також необхідно розробити дорожні карти для розкриття інвестиційного потенціалу.

В цілому, модель концепції інвестиційного розвитку Одеського регіону надана наступним чином (Таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Модель концепції підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону

Мета	Підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону на основі виявлення чинників інвестиційної діяльності та формування механізмів вдосконалення з урахуванням аналізу особливостей сучасного відтворювального процесу у взаємозв'язку зі станом інвестиційного процесу
Задачі	1. Аналіз стану інвестиційної діяльності в Одеській області 2. Обґрунтування основних принципів підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону 3. Визначення провідних напрямків підвищення інвестиційної привабливості Одеської області 4. Створення механізму реалізації стратегії підвищення інвестиційної привабливості Одеської області
Принципи формування	1. Інтеграція Одеської області у світову економіку: – Підвищення інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів - Формування оптимальної структури руху капіталу 2. Уніфікація центральної та місцевої інвестиційної політики:

	– Посилити міжсекторальне співробітництво для вирішення проблем регулювання інвестиційної діяльності – Суворе дотримання українського та місцевого законодавства у сфері інвестиційної діяльності 3. Забезпечити умови для формування інвестиційної привабливості відповідно до пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону - Виявлення резервів збільшення інвестиційного потенціалу – Здійснення заходів щодо зниження інвестиційних ризиків – Підготовка пакету інвестиційних пропозицій - Стимулює інноваційну діяльність
--	--

Джерело: складено автором за [49]

Важливим компонентом реалізації інвестиційного потенціалу та підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону є співробітництво у транспортній сфері з країнами ЄС. Україна як кандидат на членство в ЄС прагне інтеграції в транспортну систему союзу, але потребує допомоги у відновленні інфраструктури, пошкодженої війною, яку почали росіяни. Відбудова доріг, залізниць і портів, а також розширення транскордонної логістики зроблять країну найбільшим будівельним майданчиком після.

Інфраструктура України має потенціал стати великим ринком для міжнародних фінансових установ, банків, приватних інвесторів і підрядників. Морегосподарський комплекс області представлений морськими торговельними портами: Одеським, Чорноморським, Ізмаїльським, Південним, Білгород-Дністровським, Ренійським, Усть-Дунайським; а також приватним морським рибним портом «Чорноморськ». Морський та річковий транспорт представляють судноплавні компанії: ВАТ «Українське Дунайське пароплавство», ЗАТ «Судноплавна компанія «Укрферрі». Порти мають відповідну інфраструктуру для здійснення вантажних операцій із переробки сухих та наливних вантажів, перевезення пасажирів та виконання допоміжних функцій: бункерівка, відстій транспортних, спеціалізованих і службово-допоміжних суден.

У процесі пошуку альтернативних маршрутів для експортування зерна через заблокований порт в Миколаєві, в 2022 році найбільший експортер зерна в країні компанія «Нібулон» почала будівництво проекту власного перевалочного

комплексу для перевалки зернових вантажів в Ізмаїлі. Що стало великою інвестицією в економіку міста, в свою чергу, створивши нові робочі місця та нових надходжень у міський бюджет.

Термінал має 40 будівель і споруд, у тому числі під'їзні вантажівки, металеві галереї, силоси, механізоване сховище, три причали, розвантажувальну платформу для водного транспорту з насипами, відбійники та швартовне обладнання тощо. Введено в експлуатацію автоматичні вагони для розвантаження та споруджено додаткові контейнери для розміщення зернових продуктів, що дозволило збільшити обсяг розвантаження на складі до 60 вагонів на добу. Сервіси електронної реєстрації транспортних засобів також допомогли усунути черги, скоротити час обробки транспортних засобів і керувати міжкультурними експортними потоками.

Виявляється, у компанії вже більше 100 співробітників на кінець 2023 року. В кінцевому результаті, за 2022 рік через дунайські порти «Рені», «Ізмаїл», «Кілія» було відвантажено 16 мільйонів тон вантажів проти 5,5 мільйонів за аналогічний період 2021 року.

Ще одним прикладом успішної співпраці в аспекті інфраструктури Одеської області є ініціатива будівництва двостороннього пірсу ТОВ «СП Рісоїл Термінал» у морському порту Чорноморськ. Таким чином, компанія реалізує проект будівництва двостороннього пірсу, який забезпечить одночасну перевалку двох суден з максимальною осадкою 15 метрів. Згідно з проектом, судно типорозміру Panamax на початковому етапі буде судном типової конструкції, але в майбутньому, після проведення днопоглиблювальних робіт, можна буде приймати судна типу post-Panamax дедвейтом до 120 тис.тонн. Будівництво двостороннього пірсу ведеться щодня з середини квітня 2021 року. У січні 2022 року держкомпанія «Адміністрація портів України» (АМПУ) у співпраці з держкомпанією та ТОВ «Рісоїл» завершили роботи з днопоглиблення 15 метрів підходу до споруди. ТОВ «СП Рісоїл Термінал» в рамках першого в Україні контракту за принципом take or pay. Тоді ж розпочався завершальний етап робіт

– встановлення унікального технічного обладнання по всій країні від найкращих виробників світу. Його властивості дозволяють швидко та екологічно безпечно завантажувати олію та зерно. У липні 2021 року Група Risoil та ОТП Банк домовилися про надання фінансування на загальну суму 750 млн грн, які планується спрямувати на завершення будівництва двостороннього пірсу ТОВ «СП Рісоіл Термінал».

Таким чином, незважаючи на погіршення економічного становища країни через війну, одеська область може стати пріоритетною для фінансування проектів та відбудови об'єктів інфраструктури. Портова інфраструктура, яка є невід'ємною та життєво необхідною для регіону, зернова угода, контрольно-пропускні пункти, ці фактори надають регіону переваги для фінансування і підтримки працездатності.

Для підвищення інвестиційної діяльності в Одеській області в цілому необхідно:

- 1) забезпечувати економічний і соціальний розвиток регіону з урахуванням раціонального використання потенціалу, відтворення місцевих ресурсів і охорони навколишнього середовища.
- 2) Комплексне вирішення міждисциплінарних науково-технологічних та організаційних проблем управління, зумовлених необхідністю економічного відродження та розвитку на благо регіону та країни в цілому.
- 3) Підвищення технологічного та інформаційного рівня в усіх сферах господарської діяльності, з метою досягнення конкурентоспроможності продукції та послуг регіональних підприємницьких структур.
- 4) Реалізація стратегій регіонального розвитку та сприяння формуванню високоефективних економічних структур.

За цих обставин концепція стратегії підвищення інвестиційної привабливості Одеської області має базуватися на системі організаційних заходів, що забезпечують реалізацію основних завдань інвестиційної діяльності.

Таким чином, підсумовуючи, механізм реалізації концепції підвищення інвестиційної привабливості Одеської області матиме такий вигляд:

Таблиця 3.2

Механізм реалізації концепції підвищення інвестиційної привабливості
Одеського регіону

№	Напрями	Необхідні заходи
1	Покращення нормативно-правового забезпечення	– Розробка заходів державної підтримки інвесторів – Сприяти інноваційним, високотехнологічним, орієнтованим на науку інвестиційним проектам – Покращення інвестиційного середовища – Створення сприятливих умов для залучення прямих інвестицій в економіку Одеської області
2	Організаційно-економічні заходи	- Надання різних видів державної підтримки, інвесторам, виробникам інноваційної продукції та суб'єктам малого та середнього підприємництва, які мають на це право відповідно до Закону України; – Створити об'єкт інвестиційної інфраструктури – Розвиток механізмів державно-приватного партнерства
3	Інформаційно-методичні заходи	– просування інвестиційного потенціалу Одеської області на внутрішньому та зовнішніх ринках; – розповсюдження інформаційних матеріалів про рівень інвестиційної привабливості Одеської області; – супровід функціонування інвестиційного порталу Одеської області; – інформаційно-консультаційна підтримка інвесторів; – формування баз даних про міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки Одеської області.

Джерело: складено автором за [50]

Отже, за умови реалізації запропонованої концепції покращення інвестиційного середовища та діяльності, Одеська область, яка має дуже високий інвестиційний та економічний потенціал порівняно з іншими регіонами України, є можливість значно покращити свої лідируючі позиції. Така ситуація вимагає розробки системного підходу до реалізації регіональної інвестиційної політики в Одеській області з перспективи довгострокової перспективи.

Висновки до розділу 3

Україні необхідно створити нормативно-правові та інституційні засади для залучення інвестицій. Одним з таких кроків є впровадження Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні»(реєстр № 8138 від 19.10.2022)», ще одним загальнодержавним кроком було розробка проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки України під час дії воєнного стану та у відбудовний період» (реєстр. № 7711 від 29.08.2022), що встановлює вимоги щодо доступу інвесторів до спрощених процедур інвестування, спростити процедуру отримання у користування земельних ділянок державної, комунальної чи приватної власності і спростити процедури будівництва.

Розробка концепції інвестиційного розвитку Одеської області надає можливість іноземним інвесторам, зацікавленим у інвестуванні в пріоритетні галузі регіону, поєднати детальну оцінку виробництва Одеської області з індивідуальним підходом.

Важливим компонентом реалізації інвестиційного потенціалу та підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону є співробітництво у транспортній сфері з країнами ЄС. Україна як кандидат на членство в ЄС прагне інтеграції в транспортну систему союзу, але потребує допомоги у відновленні інфраструктури, пошкодженої війною, яку почали росіяни. Відбудова доріг, залізниць і портів, а також розширення транскордонної логістики зроблять країну найбільшим будівельним майданчиком після.

ВИСНОВКИ

Після проведення у кваліфікаційній роботі бакалавра дослідження можна дійти наступних висновків.

Категорія «інвестиційна привабливість» залишається дискусійною. Це пояснюється тим, що в економічній літературі існує багато трактувань цього терміну, що ускладнює процес якісної та кількісної оцінки потенційної привабливості країн і територій для інвесторів. інвестиційний клімат як інституційну політику та регуляторне середовище, в якому функціонують суб'єкти інвестиційного процесу, тобто це чинники, що впливають на весь цикл інвестиційного процесу – від інвестування до здійснення інвестиційного процесу.

Інвестиційна привабливість регіону – це узагальнююча характеристика як об'єкта ефективного інвестування, яка виявляється у здатності залучати інвестиційні ресурси та формується під впливом ряду факторів. Інвестиційна привабливість регіону формується під впливом різноманітних факторів і закону розвитку масових соціально-економічних явищ і процесів. Частину цих факторів можна описати за допомогою статистичних показників, які також характеризують різні аспекти соціально-економічного розвитку.

Як іноземні, так і вітчизняні інвестори використовують різні методологічні підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіону. Методи оцінки інвестиційного клімату регіону використовують різноманітні методи збору статистичної інформації та критерії економічного аналізу. Одним із найпомітніших міжнародних показників інвестиційного клімату є Індекс Міжнародного Бізнес Компасу, який розраховується міжнародною компанією BDO з 2012 року у співпраці з Гамбурзьким інститутом світової економіки. BDO Business Compass оцінює інвестиційну привабливість країни та її регіонів,

представляючи інформацію у трьох вимірах: економічні чинники, політико-правове середовище та соціокультурні умови.

Високорозвинений промисловий район Одеси розташований в унікальному географічному та геополітичному положенні. Регіон є головним морським торговим центром країни, обслуговуючи міжнародні вантажні та пасажирські потоки та виконуючи ключові транспортно-розподільчі функції на національному та міжнародному рівнях.

Найбільшими інвесторами Одеської області є країни ЄС. Особливу увагу варто приділити Кіпру. На перший погляд, здавалося б, країна, яка завжди була в топі інвесторів, повинна мати потужні інвестиційні проекти, але розглядаючи детальніше, важливо підмітити, від 04.07.2013 між Україною та Кіпром було укладено договір про уникнення подвійного оподаткування. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій з 2015 по 2021 рік склав лише \$25,8 млн. Найбільше скорочення відбулося в реінвестуванні доходів і боргу, які склали \$266,4 млн і \$353,8 млн відповідно. Найбільший відтік ПІІ спостерігався у 2015 році

Транспортно-складське господарство є найбільшою інвестиційною галуззю економіки і займає лідируючі позиції. Це також пояснюється великими інвестиціями в порти та логістичну інфраструктуру таких компаній, як ТОВ «РІЗОЙЛ» та ТОВ «ТІС». Одеська область має розгалужену промислову інфраструктуру, включаючи машинобудування, металургію, хімічну, харчову, деревообробну, текстильну та інші галузі. Особливу увагу слід звернути на обробну та харчову промисловість. Цей сектор економіки є стабільно високими і складають майже третину всіх інвестицій області. Таким чином, найбільшими підприємствами обробної промисловості Одеської області є ТОВ «Дельта Вілмар СНД», ТОВ «РІЗОЙЛ», ТОВ «Кернел» та інші.

Аналіз факторів, що впливають на інвестиційну привабливість Одеської області, показує, що політичні, економічні, соціальні та інші чинники існують загрозою розвитку інвестиційної діяльності в Одеській області та інвестиціям в

Одеську область. Тому основним завданням місцевої влади має стати розробка ефективних підходів щодо створення умов та усунення перешкод для залучення інвестицій в Одеську область.

Одеса має великий науково-технічний та проектний потенціал і є центром розвитку кадрового потенціалу та реалізації науково-технічної інформації, інноваційної та інвестиційної діяльності на національному рівні.

Капітальні інвестиції є одним із найважливіших показників формування ефективного механізму розвитку економіки Одеси, оскільки є основним параметром відтворення основного капіталу.

Україні необхідно створити нормативно-правові та інституційні засади для залучення інвестицій. Одним з таких кроків є впровадження Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні»(реєстр № 8138 від 19.10.2022)», ще одним загальнодержавним кроком було розробка проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки України під час дії воєнного стану та у відбудовний період» (реєстр. № 7711 від 29.08.2022), що встановлює вимоги щодо доступу інвесторів до спрощених процедур інвестування, спростити процедуру отримання у користування земельних ділянок державної, комунальної чи приватної власності і спростити процедури будівництва.

Для України можливості співпраці з ЄС щодо залучення інвестицій включають доступ до фінансових продуктів і платформ, а також програми фінансової підтримки ЄС. Одним з таким інструментів є Єдиний передвступний інструмент фінансової допомоги - IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance), який призначений для підтримки реформ у наданні фінансової та технічної підтримки. Загальна сума видатків поточної версії інструменту (IPA III) становить приблизно 14,2 млрд євро. Пріоритетним напрямком фінансування цієї

програми є саме економічне зростання, а також наявні пільги для малого та середнього бізнесу. Ще одною найсвіжішою ініціативою є програма, бюджет цієї семирічної (2021-2027) програми - 4,2 млрд євро. На початку 2023 року Україна підписала угоду з Європейським Союзом про участь у цій програмі, в рамках якої ЄС надасть 1500 грантів українським малим і середнім підприємствам для налагодження ділових відносин з партнерами з ЄС. Крім того, 430 стипендій отримають молоді українські підприємці, які хочуть отримати досвід ведення такого ж бізнесу в ЄС.

Розробка концепції інвестиційного розвитку Одеської області надає можливість іноземним інвесторам, зацікавленим у інвестуванні в пріоритетні галузі регіону, поєднати детальну оцінку виробництва Одеської області з індивідуальним підходом.

Важливим компонентом реалізації інвестиційного потенціалу та підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону є співробітництво у транспортній сфері з країнами ЄС. Україна як кандидат на членство в ЄС прагне інтеграції в транспортну систему союзу, але потребує допомоги у відновленні інфраструктури, пошкодженої війною, яку почали росіяни. Відбудова доріг, залізниць і портів, а також розширення транскордонної логістики зроблять країну найбільшим будівельним майданчиком після.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96- ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>
2. Леус М.М. Суть та класифікація іноземних інвестицій. Львівський інститут банківської справи, 2008. URL: http://vlp.com.ua/files/27_17.pdf.
3. Бланк І.А., Інвестиційний менеджмент (навчальний курс) — Ельга-Н, Ніка Центр, 2001 — 448 с
4. Третяк Н., Фактори формування інвестиційного клімату в Україні, Фінансовий простір, 3, 2013 - С. 165-170
5. Малько К., Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: фактори їх формування в сучасних умовах., Актуальні проблеми економіки, 3, 2015, С. 100-105
6. Покатаєва К. (2007). Теоретичні аспекти визначення категорій «Інвестиційний потенціал» та «Інвестиційна привабливість». Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст», 75, 2007, С. 262-268
7. Kuznetsova, S., Vakulich, M. (2017). Investment Climate Rating Evaluation: The Case of the Ukrainian Economy. Financial Risk and Management Reviews, 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/317618485_Investment_Climate_Rating_Evaluation_The_Case_of_Ukrainian_Economy
8. Доллар Д., Холлвард-Дрімайер М., Менгістає Т., Інвестиційний клімат і результативність фірм у країнах, що розвиваються. Економічний розвиток і культурні зміни, University of Chicago Press, vol. 54 (1), 2005, С. 1-31
9. Караван Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. Інвестиції: практика та досвід. 2019. 1, січ. С. 13–17.
10. Lukianenko, O. (2006). Globalization and Competitiveness: Research Methodology and System Assessments / Managing International Competitiveness in the Conditions of Globalization of Economic Development. — Kyiv: KNEU

11. Lukianenko, O. International investment activity: textbook. K.: KNEU, 2003
12. Lukianenko, O. The paradigm of creative management in the global economy. — Kyiv: KNEU, 2016.].
13. Lukjanenko, D., Kolesov, V., Kolot, A. (2013). The global Economic Development: trends, asymmetries, regulation: monograph. — Kyiv: KNEU, 466 p
14. Mantsurov, I. Institutional planning in the system of state regulation of the economy. — Kyiv: SREI, 2011
15. Mazurenko, O. and Horna, M. Methodological approaches to the formation of development strategy in the social services system// Science Works Journal "Ekonomichnyy analiz". 19 (2015): 69-75
16. On Approval of the State Program for the Activation of Economic Development for 2013-2014: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No.187: February 27, 2013 // Verkhovna Rada of Ukraine: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-%D0%BF>
17. Diemer, A. et al. (2022), “The regional development trap in Europe”, *Economic Geography*, Vol. 98/5, pp. 487-509, <https://doi.org/10.1080/00130095.2022.2080655>
18. OECD (2022), “Measuring the attractiveness of regions”, *OECD Regional Development Papers*, No. 36, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/fbe44086-en>
19. IMF (2023), *Confronting Fragmentation Where It Matters Most: Trade, Debt, and Climate Action*, International Monetary Fund.
20. Kiel Institute (2023), “One year of support to Ukraine: US leads, EU follows”, <https://www.ifw-kiel.de/publications/media-information/2023/one-year-of-support-to-ukraine-us-leads-eu-follows/>
21. Criscuolo, C. et al. (2022), “An industrial policy framework for OECD countries: Old debates, new perspectives”, *OECD Science, Technology and Industry*

Policy Papers, No. 127, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/0002217c-en>

22. Wright, R. and C. Wu (2022), “The uneven short-run effects of the COVID-19 pandemic on foreign direct investment”, *Journal of Risk and Financial Management*, Vol. 15/10, p. 468, <https://doi.org/10.3390/jrfm15100468>.

23. Tang, R. and A. Beer (2022), “Regional innovation and the retention of foreign direct investment: A place-based approach”, *Regional Studies*, Vol. 56/10, pp. 1757-1770, <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.2006173>

24. OECD (2020), *Rural Well-being: Geography of Opportunities*, OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d25cef80-en>.

25. Flood, M. and É. Laurent (2021), “In well-being we trust: The Nova Scotia Quality of Life Initiative”, in *The Well-being Transition*, Springer International Publishing, Cham, https://doi.org/10.1007/978-3-030-67860-9_10

26. Yang, Z. and Y. Pan (2020), “Human capital, housing prices, and regional economic development: Will “vying for talent” through policy succeed?”, *Cities*, Vol. 98.

27. Euromoney's Country Risk Rankings, <http://www.euromoney.com>.

28. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: [Електрон.ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

29. BA Investment Attractiveness Index. URL: <https://eba.com.ua/en/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-pokazav-najnyzhche-znachennya-z-2013-roku/>

30. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

31. Рейтинг закладів вищої освіти Одеси. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/45561>

32. Головне управління статистики в Одеській області. Головне управління статистики в Одеській області. URL: <http://od.ukrstat.gov.ua/>

33. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

34. YouControl. (2020). Острівні канікули: який бізнес українці ховають на Кіпрі. URL: [https://youcontrol.com.ua/data-research/ostrivni-kanikulyyakyu-biznes-ukrayintsi-khovaiut-na-kipri/.](https://youcontrol.com.ua/data-research/ostrivni-kanikulyyakyu-biznes-ukrayintsi-khovaiut-na-kipri/)]
35. П'яте всеукраїнське муніципальне опитування. URL : https://ratinggroup.ua/research/regions/pyatyy_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html?fbclid=IwAR2lDqIrs5dzDfynF8_vTIVTGW7PgNMZ6Y0Wt8P58MxK
36. НАБУ: корупційна схема в Одесі – наймасштабніша в Україні. Новини Одеси. Останні одеські новини та події в Одесі на "Думська Новини". URL: <https://dumskaya.net/news/nabu-korruptcionnaya-shema-v-odessa-samaya-massh-171612/ua/>
37. Морський та річковий транспорт Одеської області. (2021). Морські порти України та Одеської області: підсумки 10 місяців 2021 року. URL: <https://morhoz.od.gov.ua/morski-porty-ukrayiny-ta-odeskoyi-oblasti-pidsumky-10-misyatsiv-2021-roku/>
38. Статистичний збірник «Регіони України 2018». - К.: Державна служба статистики України, 2018. Ч.2
39. Статистичний бюлетень «Підготовка наукових кадрів у 2011 році». - К.: Державна служба статистики України, 2012
40. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за регіонами. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/ibd/kin_reg/kin_ved_new_u.htm
41. «Єдиний ринок» [<https://business.diia.gov.ua/single-market>]
42. Третина промислового потенціалу в Україні не задіяна через високі ризики. URL: <https://uspp.ua/news/ostanni-novyny/2019/tretyna-promyslovoho-potentsia...>
43. Загальна сума прямих збитків інфраструктури зросла до 114.5 млрд. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-in...>
44. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>

45. Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні : Закон України від 21.06.2022 № 2331-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-20#Text> ;

46. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні : Закон України від 21.06.2022 № 2330-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text>

47. Про затвердження Порядку надання повної або часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних (промислових) парків : Постанова КМУ від 28.10.2022 № 1208. URL: <http://surl.li/ebeku> ;

48. Про затвердження Порядку надання коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів суміжної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків : Постанова КМУ від 28.10.2022 № 1207. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-koshti...>

49. Про затвердження Порядку використання учасником індустріального (промислового) парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального (промислового) парку : Постанова КМУ від 30.09.2022 № 1095. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-vykorystannia-u...>

50. Програма сприяння розвитку міжнародної та інвестиційної діяльності Одеської області на 2021-2023 роки. URL: <https://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/40-05-VIII.pdf>

51. Програма сприяння розвитку міжнародної та інвестиційної діяльності Одеської області на 2021-2023 роки. URL: <https://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/40-05-VIII.pdf>